

Dokument ten służy wyłącznie do celów informacyjnych i nie ma mocy prawnej. Unijne instytucje nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za jego treść. Autentyczne wersje odpowiednich aktów prawnych, włącznie z ich preambułami, zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej i są dostępne na stronie EUR-Lex. Bezpośredni dostęp do tekstów urzędowych można uzyskać za pośrednictwem linków zawartych w dokumencie

► **B**   **DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2024/1760**

z dnia 13 czerwca 2024 r.

w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(Dz.U. L 1760 z 5.7.2024, s. 1)

zmieniona przez:

Dziennik Urzędowy

	nr	strona	data
► <u>M1</u> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/794 z dnia 14 kwietnia 2025 r.	L 794	1	16.4.2025

**DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE)
2024/1760**

z dnia 13 czerwca 2024 r.

w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy dotyczące:
  - a) obowiązków przedsiębiorstw dotyczących rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do ich własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych oraz działalności prowadzonej przez ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności tych przedsiębiorstw;
  - b) odpowiedzialności za niedopełnienie obowiązków, o których mowa w lit. a), oraz
  - c) spoczywającego na przedsiębiorstwach obowiązku przyjęcia i wdrożenia planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, służącego zapewnieniu – w drodze starannego działania – zgodności modelu biznesowego i strategii biznesowej przedsiębiorstwa z transformacją w stronę gospodarki zrównoważonej oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z porozumieniem paryskim.
2. Niniejsza dyrektywa nie może stanowić podstawy do obniżenia poziomu ochrony praw człowieka, praw pracowniczych i praw socjalnych, ochrony środowiska lub ochrony klimatu, przewidzianego w prawie państw członkowskich lub w mających zastosowanie układach zbiorowych w chwili przyjęcia niniejszej dyrektywy.
3. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla obowiązków w dziedzinie praw człowieka, praw w pracowniczych i praw socjalnych, ochrony środowiska i zmiany klimatu, wynikających z innych aktów ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy są sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów i przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, przepisy tego innego aktu ustawodawczego Unii mają pierwszeństwo w zakresie, w jakim taka sprzeczność występuje, i mają zastosowanie do tych określonych obowiązków.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i które spełniają jeden z poniższych warunków:

▼ B

- a) przedsiębiorstwo zatrudniało średnio ponad 1 000 pracowników i osiągnęło przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości ponad 450 000 000 EUR w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte;

- b) przedsiębiorstwo nie osiągnęło progów określonych w lit. a), ale jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która osiągnęła te progi w ostatnim roku obrotowym, za który skonsolidowane roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte;

- c) przedsiębiorstwo zawarło – lub jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która zawarła – w Unii umowy franczyzowe lub licencyjne w zamian za opłaty licencyjne z niezależnymi przedsiębiorstwami zewnętrznymi, gdy umowy te zapewniają wspólną tożsamość, wspólną koncepcję biznesową i stosowanie jednolitych metod biznesowych oraz jeżeli te opłaty licencyjne wyniosły ponad 22 500 000 EUR w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte, i pod warunkiem że przedsiębiorstwo osiągnęło – lub jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która osiągnęła – przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości ponad 80 000 000 EUR w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte.

2. Niniejsza dyrektywa ma również zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa trzeciego i które spełniają jeden z poniższych warunków:

- a) przedsiębiorstwo osiągnęło w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości ponad 450 000 000 EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy;

- b) przedsiębiorstwo nie osiągnęło progów określonych w lit. a), ale jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która na zasadzie skonsolidowanej osiągnęła te progi w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy;

- c) przedsiębiorstwo zawarło – lub jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która zawarła – w Unii umowy franczyzowe lub licencyjne w zamian za opłaty licencyjne z niezależnymi przedsiębiorstwami zewnętrznymi, gdy umowy te zapewniają wspólną tożsamość, wspólną koncepcję biznesową i stosowanie jednolitych metod biznesowych oraz jeżeli te opłaty licencyjne wyniosły ponad 22 500 000 EUR w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, i pod warunkiem że przedsiębiorstwo to osiągnęło – lub jest jednostką dominującą najwyższego szczebla grupy, która osiągnęła – w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości ponad 80 000 000 EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.

▼ B

3. W przypadku gdy główną działalnością jednostki dominującej najwyższego szczebla jest posiadanie udziałów w operacyjnych jednostkach zależnych i gdy nie uczestniczy ona w podejmowaniu decyzji zarządczych, operacyjnych lub finansowych mających wpływ na grupę lub co najmniej jedną z jej jednostek zależnych, ta jednostka dominująca najwyższego szczebla może zostać zwolniona z wypełniania obowiązków na podstawie niniejszej dyrektywy. Zwolnienie to przyznawane jest pod warunkiem że jedna z jednostek zależnych jednostki dominującej najwyższego szczebla mająca siedzibę w Unii zostanie wyznaczona do wypełniania – w imieniu jednostki dominującej najwyższego szczebla – obowiązków określonych w art. 6–16 i art. 22, w tym obowiązków jednostki dominującej najwyższego szczebla w odniesieniu do działalności jej jednostek zależnych. W takim przypadku wyznaczonej jednostce zależnej przekazuje się wszelkie środki i uprawnienia niezbędne do skutecznego wypełniania tych obowiązków, w szczególności w celu zapewnienia, aby wyznaczona jednostka zależna otrzymała od przedsiębiorstw należących do grupy odpowiednie informacje i dokumenty w celu wypełnienia obowiązków jednostki dominującej najwyższego szczebla wynikających z niniejszej dyrektywy.

Jednostka dominująca najwyższego szczebla musi złożyć wniosek o zwolnienie, o którym mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu, do właściwego organu nadzorczego, zgodnie z art. 24, w celu dokonania oceny, czy spełnione są warunki, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu. Jeżeli warunki są spełnione, właściwy organ nadzorczy przyznaje zwolnienie. W stosownych przypadkach organ taki należy informować właściwy organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym wyznaczona jednostka zależna ma siedzibę, o otrzymaniu wniosku, a następnie o swojej decyzji.

Jednostka dominująca najwyższego szczebla ponosi wspólnie z wyznaczoną jednostką zależną odpowiedzialność za niewypełnienie przez tę ostatnią obowiązków zgodnie z akapitem pierwszym niniejszego ustępu.

4. Do celów ust. 1 liczbę pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy oblicza się w oparciu o ekwiwalent pełnego czasu pracy. Pracowników tymczasowych i innych pracowników zatrudnionych w niestandardowych formach, o ile spełniają oni kryteria określania statusu pracownika ustanowione przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, uwzględnia się przy obliczaniu liczby pracowników w taki sam sposób, jak gdyby byli oni pracownikami zatrudnionymi bezpośrednio przez przedsiębiorstwo na ten sam okres.

5. Jeżeli dane przedsiębiorstwo spełnia warunki określone w ust. 1 lub 2, niniejszą dyrektywę stosuje się wyłącznie wtedy, gdy oba te warunki są spełnione w dwóch kolejnych latach obrotowych. Niniejsza dyrektywa przestaje mieć zastosowanie do przedsiębiorstwa, o którym mowa w ust. 1 lub 2, jeżeli warunki określone w ust. 1 lub 2 przestają być spełniane w odniesieniu do każdego z ostatnich dwóch odpowiednich lat obrotowych.

6. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w ust. 1, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.

▼B

7. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwo, o którym mowa w ust. 2, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym przedsiębiorstwo ma oddział. Jeżeli przedsiębiorstwo nie ma oddziału w żadnym państwie członkowskim lub ma oddziały w różnych państwach członkowskich, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym dane przedsiębiorstwo osiągnęło najwyższe przychody netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.

8. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do AFI zdefiniowanych w art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE ⁽¹⁾ ani do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE ⁽²⁾.

*Artykuł 3***Definicje**

1. Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) „przedsiębiorstwo” oznacza którekolwiek z poniższych:

(i) osobę prawną utworzoną jako jedna z form prawnych wymienionych w załączniku I i II do dyrektywy 2013/34/UE;

(ii) osobę prawną utworzoną zgodnie z prawem państwa trzeciego w formie porównywalnej do tych wymienionych w załączniku I i II do dyrektywy 2013/34/UE;

(iii) regulowane przedsiębiorstwo finansowe, niezależnie od jego formy prawnej, będące:

— instytucją kredytową w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 ⁽³⁾;

⁽¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz.U. L 174 z 1.7.2011, s. 1).

⁽²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) (Dz.U. L 302 z 17.11.2009, s. 32).

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 1).

▼B

- firmą inwestycyjną zgodnie z definicją w art. 4 ust. 1 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE ⁽⁴⁾;
- zarządzającym alternatywnym funduszem inwestycyjnym (ZAFI) zdefiniowanym w art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/61/UE, w tym zarządzającym europejskim funduszem venture capital (EuVECA), o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013 ⁽⁵⁾, zarządzającym europejskimi funduszami na rzecz przedsiębiorczości społecznej (EuSEF), o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013 ⁽⁶⁾, oraz zarządzającym europejskimi długoterminowymi funduszami inwestycyjnymi (ELTIF), o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760 ⁽⁷⁾;
- spółką zarządzającą zgodnie z definicją w art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2009/65/WE;
- zakładem ubezpieczeń zdefiniowanym w art. 13 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE ⁽⁸⁾;
- zakładem reasekuracji zdefiniowanym w art. 13 pkt 4 dyrektywy 2009/138/WE;
- instytucją pracowniczych programów emerytalnych objętą zakresem dyrektywy (UE) 2016/2341 zgodnie z jej art. 2, chyba że państwo członkowskie zdecydowało o niestosowaniu tej dyrektywy w całości lub w części do takiej instytucji pracowniczych programów emerytalnych zgodnie z art. 5 tej dyrektywy;
- kontrahentem centralnym w rozumieniu art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 ⁽⁹⁾;

⁽⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (Dz.U. L 173 z 12.6.2014, s. 349).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy venture capital (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 1).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 18).

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie europejskich długoterminowych funduszy inwestycyjnych (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 98).

⁽⁸⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłącalność II) (Dz.U. L 335 z 17.12.2009, s. 1).

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz.U. L 201 z 27.7.2012, s. 1).

▼B

- centralnym depozytem papierów wartościowych w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 ⁽¹⁰⁾;
- spółką celową (podmiotem specjalnego przeznaczenia) ubezpieczeń lub reasekuracji, która uzyskała zezwolenie zgodnie z art. 211 dyrektywy 2009/138/WE;
- jednostką specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 ⁽¹¹⁾;
- finansową spółką holdingową zdefiniowaną w art. 4 ust. 1 pkt 20 rozporządzenia (UE) nr 575/2013, ubezpieczeniową spółką holdingową zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2009/138/WE lub finansową spółką holdingową o działalności mieszanej zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. h) dyrektywy 2009/138/WE, która jest częścią grupy ubezpieczeniowej podlegającej nadzorowi na poziomie grupy na podstawie art. 213 tej dyrektywy i nie jest zwolniona z nadzoru nad grupą na podstawie art. 214 ust. 2 dyrektywy 2009/138/WE;
- instytucją płatniczą w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 ⁽¹²⁾;
- instytucją pieniądza elektronicznego zdefiniowaną w art. 2 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE ⁽¹³⁾;

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 1).

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla sekurytyzacji oraz utworzenia szczególnych ram dla prostych, przejrzystych i standardowych sekurytyzacji, a także zmieniające dyrektywy 2009/65/WE, 2009/138/WE i 2011/61/UE oraz rozporządzenia (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 347 z 28.12.2017, s. 35).

⁽¹²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. L 337 z 23.12.2015, s. 35).

⁽¹³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.U. L 267 z 10.10.2009, s. 7).

▼ B

- dostawcą usług finansowania społecznościowego zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 lit. e) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503 ⁽¹⁴⁾;
  - dostawcą usług w zakresie kryptoaktywów w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1114 ⁽¹⁵⁾, który świadczy co najmniej jedną usługę w zakresie kryptoaktywów zdefiniowaną w art. 3 ust. 1 pkt 16 tego rozporządzenia;
- b) „niekorzystny skutek dla środowiska” oznacza niekorzystny skutek dla środowiska wynikający z naruszenia zakazów i obowiązków wymienionych w części I sekcja 1 pkt 15 i 16 oraz w części II załącznika do niniejszej dyrektywy, z uwzględnieniem przepisów krajowych związanych z postanowieniami instrumentów tam wymienionych;
- c) „niekorzystny skutek dla praw człowieka” oznacza skutek dla osób wynikający z:
- (i) naruszenia jednego z praw człowieka wymienionych w części I sekcja 1 załącznika do niniejszej dyrektywy i zapisanych w międzynarodowych instrumentach wymienionych w części I sekcja 2 załącznika do niniejszej dyrektywy;
  - (ii) naruszenia prawa człowieka, które nie zostało wymienione w części I sekcja 1 załącznika do niniejszej dyrektywy, lecz jest ujęte w instrumentach dotyczących praw człowieka wymienionych w części I sekcja 2 załącznika do niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że:
    - to prawo człowieka może być naruszone przez przedsiębiorstwo lub podmiot prawny;
    - naruszenie tego prawa człowieka bezpośrednio narusza interes prawny chroniony w instrumentach dotyczących praw człowieka wymienionych w części I sekcja 2 załącznika do niniejszej dyrektywy oraz
    - dane przedsiębiorstwo mogło racjonalnie przewidzieć ryzyko wywarcia wpływu na takie prawo człowieka, biorąc pod uwagę okoliczności, w tym charakter i zakres działalności biznesowej przedsiębiorstwa i jego łańcuch działalności, cechy danego sektora gospodarki oraz kontekst geograficzny i operacyjny;

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503 z dnia 7 października 2020 r. w sprawie europejskich dostawców usług finansowania społecznościowego dla przedsięwzięć gospodarczych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2017/1129 i dyrektywę (UE) 2019/1937 (Dz.U. L 347 z 20.10.2020, s. 1).

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1114 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie rynków kryptoaktywów oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 1095/2010 oraz dyrektyw 2013/36/UE i (UE) 2019/1937 (Dz.U. L 150 z 9.6.2023, s. 40).

▼ B

- d) „niekorzystny skutek” oznacza niekorzystny skutek dla środowiska lub niekorzystny skutek dla praw człowieka;
- e) „jednostka zależna” oznacza osobę prawną zdefiniowaną w art. 2 pkt 10 dyrektywy 2013/34/UE oraz osobę prawną, za pośrednictwem której prowadzona jest działalność przedsiębiorstwa kontrolowanego zdefiniowanego w art. 2 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽¹⁶⁾;
- f) „partner biznesowy” oznacza podmiot:
- (i) z którym przedsiębiorstwo zawarło umowę handlową związaną z działalnością, produktami lub usługami tego przedsiębiorstwa lub na rzecz którego przedsiębiorstwo świadczy usługi zgodnie z lit. g) („bezpośredni partner biznesowy”), lub
  - (ii) który nie jest bezpośrednim partnerem biznesowym, ale prowadzi działalność biznesową związaną z działalnością, produktami lub usługami przedsiębiorstwa („pośredni partner biznesowy”);
- g) „łańcuch działalności” oznacza:
- (i) działalność partnerów biznesowych przedsiębiorstwa działających na wyższym szczeblu łańcucha dostaw związaną z produkcją towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, łącznie z projektowaniem, wydobywaniem, pozyskiwaniem, produkcją, transportem, przechowywaniem i dostarczaniem surowców, produktów lub części produktów i opracowywaniem produktu lub usługi, oraz
  - (ii) działalność partnerów biznesowych przedsiębiorstwa działających na niższym szczeblu łańcucha dostaw związaną z dystrybucją, transportem i przechowywaniem produktu tego przedsiębiorstwa, gdy partnerzy biznesowi prowadzą taką działalność na rzecz przedsiębiorstwa lub w jego imieniu, z wyłączeniem dystrybucji, transportu i przechowywania produktu, który podlega kontroli wywozu na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/821 lub kontroli wywozu broni, amunicji lub materiałów wojennych, po zezwoleniu na wywóz produktu;
- h) „niezależna weryfikacja zewnętrzna” oznacza weryfikację przestrzegania przez przedsiębiorstwo lub części jego łańcucha działalności wymogów dotyczących praw człowieka i wymogów środowiskowych wynikających z niniejszej dyrektywy przez obiektywnego eksperta, całkowicie niezależnego od przedsiębiorstwa, wolnego od wszelkich konfliktów interesów i od wpływów zewnętrznych, mającego doświadczenie i kompetencje w dziedzinie praw środowiskowych lub praw człowieka, stosownie do charakteru danego niekorzystnego skutku, oraz odpowiedzialnego za jakość i rzetelność weryfikacji;

⁽¹⁶⁾ Dyrektywa 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE (Dz.U. L 390 z 31.12.2004, s. 38).

▼ B

- i) „MŚP” oznacza mikroprzedsiębiorstwo, małe lub średnie przedsiębiorstwo, niezależnie od jego formy prawnej, które nie jest częścią dużej grupy, zgodnie z definicjami tych terminów zawartymi w art. 3 ust. 1, 2, 3 i 7 dyrektywy 2013/34/UE;
- j) „inicjatywa branżowa lub wielostronna” oznacza połączenie dobrowolnych procedur, narzędzi i mechanizmów opracowanych i nadzorowanych przez rządy, stowarzyszenia branżowe, zainteresowane organizacje, w tym organizacje społeczeństwa obywatelskiego, bądź ich grupy lub połączenia, w którym przedsiębiorstwa mogą uczestniczyć w celu wspomagania realizacji obowiązków należytej staranności;
- k) „upoważniony przedstawiciel” oznacza osobę fizyczną lub prawną będącą rezydentem Unii lub mającą siedzibę w Unii, dysponującą pełnomocnictwem przedsiębiorstwa w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) do wypełniania w jego imieniu obowiązków tego przedsiębiorstwa wynikających z niniejszej dyrektywy;
- l) „dotkliwy niekorzystny skutek” oznacza niekorzystny skutek, który jest szczególnie znaczący ze względu na swój charakter, taki jak skutek, który pociąga za sobą utratę życia, zdrowia lub wolności osób lub ze względu na swoją skalę, zakres lub nienaprawialny charakter, z uwzględnieniem jego wagi, w tym liczby osób, których dotyczy lub może dotyczyć, stopnia, w jakim jest lub może zostać zniszczone lub w inny sposób dotknięte środowisko, nieodwracalności skutku oraz ograniczeń co do możliwości przywrócenia – w rozsądnym terminie – sytuacji osób lub środowiska, których dotyczy dany skutek, do sytuacji, jaka istniała przed wystąpieniem tego skutku;
- m) „przychody netto ze sprzedaży” oznaczają:
  - (i) „przychody netto ze sprzedaży” zdefiniowane w art. 2 pkt 5 dyrektywy 2013/34/UE lub
  - (ii) w przypadku gdy przedsiębiorstwo stosuje międzynarodowe standardy rachunkowości przyjęte na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady⁽¹⁷⁾ lub jest przedsiębiorstwem w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) – przychody zgodnie z definicją zawartą w ramach sprawozdawczości finansowej, na podstawie których sporządzane są sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa, lub w rozumieniu tych ram sprawozdawczości finansowej;
- n) „interesariusze” oznaczają pracowników przedsiębiorstwa, pracowników jego jednostek zależnych, związki zawodowe i przedstawicieli pracowników, konsumentów oraz inne osoby, grupy, społeczności lub podmioty, na których prawa lub interesy mają lub mogą mieć wpływ produkty, usługi i działalność danego przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych i jego partnerów biznesowych, w tym pracowników, związki zawodowe i przedstawicieli pracowników partnerów biznesowych przedsiębiorstwa, krajowe instytucje zajmujące się prawami człowieka i środowiskiem, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, których cele działalności obejmują ochronę środowiska oraz upoważnionych przedstawicieli tych osób, grup, społeczności lub podmiotów;

⁽¹⁷⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz.U. L 243 z 11.9.2002, s. 1).

▼ B

- o) „odpowiednie środki” oznaczają środki, dzięki którym można osiągnąć cele w zakresie należytej staranności, poprzez skuteczne zaradzanie niekorzystnym skutkom w sposób współmierny do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnego skutku, oraz które są racjonalnie dostępne dla przedsiębiorstwa, uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakter i zasięg niekorzystnego skutku i odpowiednie czynniki ryzyka;
  - p) „relacja biznesowa” oznacza relację przedsiębiorstwa z partnerem biznesowym;
  - q) „spółka dominująca” oznacza spółkę, która kontroluje jedną lub większą liczbę jednostek zależnych;
  - r) „jednostka dominująca najwyższego szczebla” oznacza przedsiębiorstwo dominujące, które kontroluje – bezpośrednio albo pośrednio zgodnie z kryteriami określonymi w art. 22 ust. 1–5 dyrektywy 2013/34/UE – co najmniej jedno przedsiębiorstwo zależne i samo nie jest kontrolowane przez inne przedsiębiorstwo;
  - s) „grupa przedsiębiorstw” lub „grupa” oznacza jednostkę dominującą i wszystkie jej jednostki zależne;
  - t) „środki zaradcze” oznaczają przywrócenie sytuacji osoby lub osób, społeczności lub środowiska, których dotyczy skutek, do stanu równoważnego lub możliwie najbliższego sytuacji, w jakiej by się te osoby, społeczności lub środowisko znajdowały, gdyby rzeczywisty niekorzystny skutek nie wystąpił; środki te są proporcjonalne do udziału przedsiębiorstwa w danym niekorzystnym skutku i obejmują rekompensatę finansową lub niefinansową zapewnianą przez przedsiębiorstwo na rzecz osoby lub osób, których dotyczy rzeczywisty niekorzystny skutek, oraz, w stosownych przypadkach, zwrot kosztów poniesionych przez organy publiczne w związku z wszelkimi niezbędnymi działaniami zaradczymi;
  - u) „czynniki ryzyka” oznaczają fakty, sytuacje lub okoliczności związane z dotkliwością i prawdopodobieństwem wystąpienia danego niekorzystnego skutku, w tym czynniki ryzyka odnoszące się do przedsiębiorstwa, działalności biznesowej, aspektów geograficznych, kontekstu, produktu i usługi, oraz fakty, sytuacje lub okoliczności sektorowe;
  - v) „dotkliwość niekorzystnego skutku” oznacza skalę, zakres lub nieodwracalny charakter niekorzystnego skutku, z uwzględnieniem wagi niekorzystnego skutku, w tym liczby osób, których on dotyczy lub może dotyczyć, stopnia, w jakim jest lub może zostać zniszczone lub w inny sposób dotknięte środowisko, nieodwracalności skutku oraz ograniczeń co do możliwości przywrócenia – w rozsądnym terminie – sytuacji osób lub środowiska, których dotyczy dany skutek, do sytuacji, jaka istniała przed wystąpieniem tego skutku.
2. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 34 w celu zmiany załącznika do niniejszej dyrektywy w drodze:
- a) dodania odniesień do artykułów instrumentów międzynarodowych ratyfikowanych przez wszystkie państwa członkowskie i wchodzących w zakres konkretnego prawa, zakazu lub obowiązku związanego z ochroną praw człowieka, podstawowych wolności i środowiska wymienionych w załączniku do niniejszej dyrektywy;

▼ B

- b) zmiany, stosownie do sytuacji, odniesień do instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku do niniejszej dyrektywy, w związku ze zmianą, zastąpieniem lub uchyleniem takich instrumentów;
- c) zgodnie z rozwojem sytuacji na odpowiednich forach międzynarodowych w zakresie instrumentów wymienionych w części 1 sekcja 2 załącznika do niniejszej dyrektywy:
  - (i) zastąpienia odniesień do wymienionych instrumentów odniesieniami do nowych instrumentów obejmujących ten sam zakres tematyczny i ratyfikowanych przez wszystkie państwa członkowskie; lub
  - (ii) dodania odniesień do nowych instrumentów obejmujących ten sam zakres tematyczny co wymienione instrumenty i ratyfikowanych przez wszystkie państwa członkowskie.

*Artykuł 4***Poziom harmonizacji**

1. Nie naruszając art. 1 ust. 2 i 3, państwa członkowskie nie wprowadzają do prawa krajowego przepisów w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą ustanawiających obowiązki dotyczące należytej staranności w zakresie praw człowieka i środowiska odbiegające od obowiązków ustanowionych w art. 8 ust. 1 i 2, art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 1.

2. Niezależnie od ust. 1 niniejsza dyrektywa nie uniemożliwia państwom członkowskim wprowadzania do prawa krajowego bardziej rygorystycznych przepisów odbiegających od przepisów ustanowionych w artykułach innych niż art. 8 ust. 1 i 2, art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 1 lub przepisów bardziej szczegółowych pod względem celu lub dziedziny, których dotyczą, w celu osiągnięcia innego poziomu ochrony praw człowieka, praw pracowniczych i praw socjalnych, środowiska lub klimatu.

*Artykuł 5***Należyta staranność**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa dochowywały należytej staranności w zakresie praw człowieka i środowiska opartej na analizie ryzyka, jak ustanowiono w art. 7–16 („należyta staranność”), poprzez podejmowanie następujących działań:

- a) uwzględnianie należytej staranności w politykach przedsiębiorstw i ich systemach zarządzania ryzykiem zgodnie z art. 7;
- b) identyfikowanie i ocena rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków zgodnie z art. 8 oraz, w razie potrzeby, hierarchizowanie rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków zgodnie z art. 9;
- c) zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenie oraz usuwanie rzeczywistych niekorzystnych skutków i minimalizowanie ich zasięgu zgodnie z art. 10 i 11;
- d) zapewnianie środków zaradczych w odniesieniu do rzeczywistych niekorzystnych skutków zgodnie z art. 12;

▼ B

- e) konstruktywna współpraca z interesariuszami zgodnie z art. 13;
- f) ustanowienie i stosowanie mechanizmu powiadamiania i procedury dotyczącej skarg zgodnie z art. 14;
- g) monitorowanie skuteczności prowadzonej polityki należytej staranności i środków w zakresie należytej staranności zgodnie z art. 15;
- h) podawanie informacji na temat należytej staranności do wiadomości publicznej zgodnie z art. 16.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów dochowania należytej staranności przedsiębiorstwa były uprawnione do udostępniania zasobów i informacji w ramach swoich odnośnych grup przedsiębiorstw oraz innym podmiotom prawnym.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by partnerzy biznesowi nie byli zobowiązani do ujawniania przedsiębiorstwu, które wypełnia obowiązki wynikające z niniejszej dyrektywy, informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa zgodnie z definicją w art. 2 pkt 1 dyrektywy (UE) 2016/943, bez uszczerbku dla ujawniania tożsamości bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych, lub istotnych informacji niezbędnych do zidentyfikowania rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków, jeżeli jest to konieczne i należyte uzasadnione w celu wypełnienia przez przedsiębiorstwo obowiązków w zakresie należytej staranności. Pozostaje to bez uszczerbku dla możliwości ochrony przez partnerów biznesowych swoich tajemnic przedsiębiorstwa za pomocą mechanizmów ustanowionych w dyrektywie (UE) 2016/943. Partnerzy biznesowi nigdy nie są zobowiązani do ujawniania informacji niejawnych lub innych informacji, których ujawnienie stanowiłoby zagrożenie dla podstawowych interesów bezpieczeństwa państwa.

4. Państwa członkowskie wymagają od przedsiębiorstw, by do celów wykazania przestrzegania przez nie przepisów przechowywały dokumentację dotyczącą działań przeprowadzonych w celu wypełnienia ich obowiązków w zakresie należytej staranności, w tym dowody potwierdzające, przez co najmniej 5 lat od momentu, w którym taka dokumentacja została sporządzona lub otrzymana.

Jeżeli w momencie zakończenia mającego zastosowanie okresu przechowywania dokumentacji przewidzianego w akapicie pierwszym toczy się postępowanie sądowe lub administracyjne na mocy niniejszej dyrektywy, okres przechowywania dokumentacji zostaje przedłużony aż do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy.

*Artykuł 6***Wsparcie w zakresie należytej staranności na poziomie grupy**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby jednostki dominujące objęte zakresem niniejszej dyrektywy miały prawo wypełniać obowiązki określone w art. 7–11 i w art. 22 w imieniu przedsiębiorstw, które są ich jednostkami zależnymi i są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, jeżeli zapewnia to skuteczne przestrzeganie przepisów. Pozostaje to bez uszczerbku dla faktu, że takie jednostki zależne podlegają wykonywaniu uprawnień organu nadzorczego zgodnie z art. 25, i dla odpowiedzialności cywilnej jednostek zależnych zgodnie z art. 29.

▼B

2. Wypełnienie obowiązków w zakresie należytej staranności określonych w art. 7–16 przez jednostkę dominującą zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu podlega wszystkim następującym warunkom:

- a) jednostka zależna i jednostka dominująca dostarczają sobie nawzajem wszystkich niezbędnych informacji i współpracują ze sobą w celu wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy;
- b) jednostka zależna przestrzega polityki należytej staranności swojej jednostki dominującej, odpowiednio dostosowanej w celu zapewnienia wypełnienia obowiązków określonych w art. 7 ust. 1 w odniesieniu do jednostki zależnej;
- c) jednostka zależna uwzględnia należyłą staranność we wszystkich swoich politykach i systemach zarządzania ryzykiem zgodnie z art. 7, jasno opisując, które obowiązki ma wypełniać jednostka dominująca, oraz, w razie potrzeby, informuje o tym odpowiednich interesariuszy;
- d) w razie potrzeby jednostka zależna nadal podejmuje odpowiednie środki zgodnie z art. 10 i 11 i nadal wypełnia swoje obowiązki wynikające z art. 12 i 13;
- e) w stosownych przypadkach jednostka zależna dąży do uzyskania zabezpieczeń umownych od bezpośredniego partnera biznesowego zgodnie z art. 10 ust. 2 lit. b) lub art. 11 ust. 3 lit. c), dąży do uzyskania zabezpieczeń umownych od pośredniego partnera biznesowego zgodnie z art. 10 ust. 4 lub art. 11 ust. 5 oraz tymczasowo zawiesza lub rozwiązuje relacje biznesowe zgodnie z art. 10 ust. 6 lub art. 11 ust. 7.

3. Jeżeli jednostka dominująca wypełnia obowiązek określony w art. 22 w imieniu jednostki zależnej zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, jednostka zależna wypełnia obowiązki ustanowione w art. 22 zgodnie z planem transformacji jednostki dominującej dotyczącym łagodzenia zmiany klimatu odpowiednio dostosowanym do jej modelu biznesowego i strategii biznesowej.

*Artykuł 7***Uwzględnianie należytej staranności w politykach przedsiębiorstwa i jego systemach zarządzania ryzykiem**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa uwzględniały należyłą staranność we wszystkich swoich odnośnych politykach i systemach zarządzania ryzykiem oraz aby wdrożyły politykę należytej staranności, która zapewnia należyłą staranność opartą na analizie ryzyka.

2. Polityka należytej staranności, o której mowa w ust. 1, jest opracowywana po przeprowadzeniu uprzednich konsultacji z pracownikami przedsiębiorstwa i ich przedstawicielami oraz zawiera wszystkie następujące elementy:

- a) opis podejścia przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności, w tym w perspektywie długoterminowej,

▼ B

b) kodeks postępowania opisujący reguły i zasady, które mają być przestrzegane w całym przedsiębiorstwie i jego jednostkach zależnych oraz przez bezpośrednich lub pośrednich partnerów biznesowych przedsiębiorstwa zgodnie z art. 10 ust. 2 lit. b), art. 10 ust. 4, art. 11 ust. 3 lit. c) lub art. 11 ust. 5; oraz

c) opis procesów wprowadzonych w celu uwzględnienia należytej staranności w stosownych politykach przedsiębiorstwa oraz wdrożenia należytej staranności, w tym środków podjętych w celu weryfikacji przestrzegania kodeksu postępowania, o którym mowa w lit. b), i rozszerzenia zakresu jego stosowania na partnerów biznesowych.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by przedsiębiorstwa aktualizowały swoją politykę należytej staranności bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany oraz by dokonywały przeglądu i, w stosownych przypadkach, aktualizacji takiej polityki co najmniej raz na 24 miesiące.

Do celów, o których mowa w akapicie pierwszym, przedsiębiorstwa uwzględniają niekorzystne skutki już zidentyfikowane zgodnie z art. 8, a także odpowiednie środki wprowadzone w celu zaradzenia takim niekorzystnym skutkom zgodnie z art. 10 i 11 oraz wyniki ocen przeprowadzonych zgodnie z art. 15.

*Artykuł 8***Identyfikowanie i ocena rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa podejmowały odpowiednie środki w celu zidentyfikowania i oceny rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków wynikających z ich własnej działalności lub działalności ich jednostek zależnych oraz – jeżeli istnieje związek z ich łańcuchami działalności – z działalności ich partnerów biznesowych, zgodnie z niniejszym artykułem.

2. W ramach obowiązku określonego w ust. 1, z uwzględnieniem odnośnych czynników ryzyka, przedsiębiorstwa podejmują odpowiednie środki w celu:

a) sporządzenia katalogu własnej działalności, działalności swoich jednostek zależnych oraz, jeżeli jest to związane z ich łańcuchami działalności, działalności swoich partnerów biznesowych, aby zidentyfikować ogólne obszary, w których wystąpienie niekorzystnych skutków jest najbardziej prawdopodobne i w których istnieje największe prawdopodobieństwo, że będą one najdotkliwsze;

b) przeprowadzenia – na podstawie wyników katalogu, o którym mowa w lit. a) – szczegółowej oceny własnej działalności, działalności swoich jednostek zależnych oraz, jeżeli jest to związane z ich łańcuchami działalności, działalności swoich partnerów biznesowych, w obszarach, w których stwierdzono największe prawdopodobieństwo wystąpienia niekorzystnych skutków i w których istnieje największe prawdopodobieństwo, że będą one najdotkliwsze.

▼ B

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów identyfikowania i oceny niekorzystnych skutków, o których mowa w ust. 1, na podstawie, w stosownych przypadkach, informacji ilościowych i jakościowych, przedsiębiorstwa były uprawnione do korzystania z odpowiednich zasobów, w tym niezależnych sprawozdań i informacji zgromadzonych w ramach mechanizmu powiadamiania i procedury dotyczącej skarg przewidzianych w art. 14.

4. Jeżeli informacje niezbędne do przeprowadzenia szczegółowej oceny przewidzianej w ust. 2 lit. b) można uzyskać od partnerów biznesowych na różnych poziomach łańcucha działalności, przedsiębiorstwo priorytetowo zwraca się o takie informacje, w uzasadnionych przypadkach, bezpośrednio do partnerów biznesowych, w przypadku których wystąpienie niekorzystnych skutków jest najbardziej prawdopodobne.

*Artykuł 9***Hierarchizowanie zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby – w przypadku gdy niemożliwe jest jednoczesne zapobieżenie wszystkim zidentyfikowanym niekorzystnym skutkom, ich złagodzenie, usunięcie lub zminimalizowanie w pełnym zakresie – przedsiębiorstwa hierarchizowały niekorzystne skutki zidentyfikowane zgodnie z art. 8 w celu wypełnienia obowiązków określonych w art. 10 lub 11.

2. Hierarchizacja, o której mowa w ust. 1, opiera się na dotkliwości i prawdopodobieństwie wystąpienia niekorzystnych skutków.

3. Po zarządzeniu w rozsądnym terminie najdotkliwszym i najbardziej prawdopodobnym niekorzystnym skutkom zgodnie z art. 10 lub 11 przedsiębiorstwo zarządza mniej dotkliwym i mniej prawdopodobnym niekorzystnym skutkiem.

*Artykuł 10***Zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu zapobiegania lub – jeżeli zapobieganie jest niemożliwe lub nie jest możliwe natychmiast – odpowiedniego złagodzenia potencjalnych niekorzystnych skutków, które zostały lub powinny być zostać zidentyfikowane na podstawie art. 8 zgodnie z art. 9 i z niniejszym artykułem.

W celu określenia odpowiednich środków, o których mowa w akapicie pierwszym, należy uwzględnić się:

a) czy potencjalny niekorzystny skutek może być spowodowany wyłącznie przez przedsiębiorstwo; czy może być on spowodowany wspólnie przez przedsiębiorstwo i jednostkę zależną lub partnera biznesowego poprzez działania lub zaniechania; lub czy może być on spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa w łańcuchu działalności;

▼ B

- b) czy potencjalny niekorzystny skutek może wystąpić w działalności jednostki zależnej, bezpośredniego partnera biznesowego lub pośredniego partnera biznesowego; oraz
- c) zdolność przedsiębiorstwa do wywierania wpływu na partnera biznesowego, który może sam lub wspólnie z tym przedsiębiorstwem powodować potencjalny niekorzystny skutek.

2. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących odpowiednich środków:

- a) w razie potrzeby, ze względu na charakter lub złożoność niezbędnych środków zapobiegawczych – opracowania i wdrożenia, bez zbędnej zwłoki, planu działań zapobiegawczych z rozsądnymi i jasno określonymi terminami na wdrożenie odpowiednich środków oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami pomiaru poprawy; przedsiębiorstwa mogą opracowywać swoje plany działania we współpracy z inicjatywami branżowymi lub wielostronnymi; plan działań zapobiegawczych jest dostosowany do rodzaju działalności przedsiębiorstw i ich łańcucha działalności;
- b) dążenia do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego gwarancji umownych co do tego, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, stosownie do potrzeb, planu działań zapobiegawczych przedsiębiorstwa, w tym poprzez uzyskanie od swoich partnerów odpowiednich gwarancji umownych w zakresie, w jakim ich działalność stanowi część łańcucha działalności przedsiębiorstwa; w przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 5;
- c) dokonywania niezbędnych inwestycji finansowych lub niefinansowych w dostosowania lub modernizację np. obiektów, produkcji lub innych procesów operacyjnych i infrastruktury;
- d) dokonywania niezbędnych modyfikacji lub ulepszeń własnego planu biznesowego przedsiębiorstwa, jego ogólnych strategii i działalności, w tym praktyk zakupowych, projektowania i praktyk dystrybucyjnych;
- e) udzielania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia MŚP, które jest partnerem biznesowym przedsiębiorstwa, gdy jest to konieczne w świetle zasobów, wiedzy i ograniczeń MŚP, w tym poprzez zapewnianie lub umożliwianie dostępu do budowania zdolności, szkoleń lub modernizacji systemów zarządzania, oraz – w przypadku gdy przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych zagroziłoby rentowności MŚP – udzielania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia finansowego, takiego jak finansowanie bezpośrednie, nisko oprocentowane pożyczki, gwarancje ciągłości zaopatrzenia lub pomoc w zapewnianiu finansowania;
- f) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji – współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do zapobiegnięcia niekorzystnemu skutkowi lub jego złagodzenia, w szczególności jeżeli żaden inny środek nie jest odpowiedni ani skuteczny.

▼ B

3. Przedsiębiorstwa mogą, w stosownych przypadkach, podejmować odpowiednie środki będące uzupełnieniem środków wymienionych w ust. 2, takie jak współpraca z partnerem biznesowym w kwestii oczekiwania przedsiębiorstwa w zakresie zapobiegania potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenia, lub zapewnianie lub umożliwianie dostępu do budowania zdolności, wytycznych, wsparcia administracyjnego i finansowego, takiego jak pożyczki lub finansowanie, z uwzględnieniem zasobów, wiedzy i ograniczeń partnera biznesowego.

4. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki, którym nie można było zapobiec ani których nie można było odpowiednio złagodzić za pomocą odpowiednich środków wymienionych w ust. 2, przedsiębiorstwo może dążyć do uzyskania gwarancji umownych od pośredniego partnera biznesowego w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub jego planem działań zapobiegawczych. W przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 5.

5. Gwarancjom umownym, o których mowa w ust. 2 lit. b) i w ust. 4, towarzyszą odpowiednie środki weryfikacji przestrzegania. Do celów weryfikacji przestrzegania przedsiębiorstwo może zwrócić się o niezależną weryfikację zewnętrzną, w tym za pośrednictwem inicjatyw branżowych lub wielostronnych.

Jeżeli gwarancje umowne są uzyskane od MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Przedsiębiorstwo ocenia również, czy danym gwarancjom umownym MŚP powinien towarzyszyć jakikolwiek z odpowiednich środków dla MŚP wymienionych w ust. 2 lit. e). Jeżeli środki służące weryfikacji przestrzegania realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej. W przypadku gdy MŚP wnosi o pokrycie co najmniej części kosztów niezależnej weryfikacji zewnętrznej, lub w porozumieniu z przedsiębiorstwem, MŚP może udostępnić wyniki weryfikacji innym przedsiębiorstwom.

6. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki, o których mowa w ust. 1 i którym nie można było zapobiec ani których nie można było odpowiednio złagodzić za pomocą środków określonych w ust. 2, 4 i 5, przedsiębiorstwo ma obowiązek, jako rozwiązanie ostateczne, powstrzymać się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem biznesowym, z którym lub z którego łańcuchem działalności wiąże się dany skutek, a także, jeżeli zezwala mu na to prawo regulujące ich relacje, podejmuje następujące działania, jako rozwiązanie ostateczne:

a) bez zbędnej zwłoki przyjmuje i wdraża udoskonalony plan działań zapobiegawczych na potrzeby konkretnego niekorzystnego skutku, poprzez wykorzystanie lub zwiększenie siły nacisku przedsiębiorstwa za pomocą tymczasowego zawieszenia relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, pod warunkiem że można zasadnie oczekiwać, że wysiłki te będą skuteczne; plan działań zawiera konkretny i odpowiedni harmonogram przyjęcia i realizacji wszystkich przewidzianych w nim działań, a w tym czasie przedsiębiorstwo może również szukać alternatywnych partnerów biznesowych;

▼ B

- b) jeżeli nie można zasadnie oczekiwać, że te wysiłki będą skuteczne, lub jeżeli realizacja udoskonalonego planu działań zapobiegawczych nie pozwoliła zapobiec niekorzystnemu skutkowi ani go złagodzić, zrywa relację biznesową w odniesieniu do danej działalności, jeżeli potencjalne niekorzystne skutki są dotkliwe.

Przed tymczasowym zawieszeniem lub zerwaniem relacji biznesowej przedsiębiorstwo ocenia, czy można zasadnie oczekiwać, że niekorzystne skutki tej decyzji będą wyraźnie bardziej dotkliwe niż niekorzystny skutek, któremu nie udało się zapobiec lub którego nie udało się odpowiednio złagodzić. W takim przypadku przedsiębiorstwo nie jest zobowiązane do zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej i ma możliwość poinformowania właściwego organu nadzorczego o należycie uzasadnionych powodach takiej decyzji.

Państwa członkowskie przewidują opcję tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej w umowach podlegających ich prawu zgodnie z akapitem pierwszym, z wyjątkiem umów, w których strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo podejmuje decyzję o tymczasowym zawieszeniu lub zerwaniu relacji biznesowej, podejmuje kroki mające na celu zapobieżenie skutkom tego zawieszenia lub zerwania, złagodzenie ich lub usunięcie, informuje zainteresowanego partnera biznesowego o tej decyzji z odpowiednim wyprzedzeniem i przeprowadza przegląd tej decyzji.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo nie zdecyduje się na tymczasowe zawieszenie lub zerwanie relacji biznesowej zgodnie z niniejszym artykułem, monitoruje potencjalny niekorzystny skutek i okresowo dokonuje oceny swojej decyzji oraz tego, czy dostępne są dalsze odpowiednie środki.

*Artykuł 11***Usuwanie rzeczywistych niekorzystnych skutków**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu usunięcia rzeczywistych niekorzystnych skutków, które zidentyfikowano lub należało zidentyfikować na podstawie art. 8, zgodnie z art. 9 i z niniejszym artykułem.

W celu określenia odpowiednich środków, o których mowa w akapicie pierwszym, należy uwzględnić się:

- a) czy rzeczywisty niekorzystny skutek jest spowodowany wyłącznie przez przedsiębiorstwo; czy jest on spowodowany wspólnie przez przedsiębiorstwo i jednostkę zależną lub partnera biznesowego poprzez działania lub zaniechania; lub czy może być spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa w łańcuchu działalności;
- b) czy rzeczywisty niekorzystny skutek wystąpił w działalności jednostki zależnej, bezpośredniego partnera biznesowego lub pośredniego partnera biznesowego; oraz

▼ B

- c) zdolność przedsiębiorstwa do wywierania wpływu na partnera biznesowego, który spowodował lub wspólnie spowodował rzeczywisty niekorzystny skutek.
2. W przypadku gdy nie można natychmiast usunąć niekorzystnego skutku, państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa zminimalizowały zasięg tego skutku.
3. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących odpowiednich środków:
- a) zneutralizowania niekorzystnego skutku lub zminimalizowania jego zasięgu; działania te muszą być proporcjonalne do dotkliwości niekorzystnego skutku oraz do udziału przedsiębiorstwa w danym niekorzystnym skutku;
- b) w razie potrzeby, ze względu na fakt, że niekorzystnego skutku nie można usunąć natychmiast – opracowania i wdrożenia, bez zbędnej zwłoki, planu działań naprawczych z rozsądnymi i jasno określonymi terminami na wdrożenie odpowiednich środków oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami pomiaru poprawy; przedsiębiorstwa mogą opracowywać swoje plany działania we współpracy z inicjatywami branżowymi lub wielostronnymi; plan działań naprawczych jest dostosowany do rodzaju działalności przedsiębiorstw i ich łańcucha działalności;
- c) dążenia do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego gwarancji umownych co do tego, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, stosownie do potrzeb, planu działań zapobiegawczych przedsiębiorstwa, w tym poprzez uzyskanie od swoich partnerów odpowiednich gwarancji umownych w zakresie, w jakim ich działalność stanowi część łańcucha działalności przedsiębiorstwa. W przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 6;
- d) dokonywania niezbędnych inwestycji finansowych lub niefinansowych, dostosowań lub modernizacji np. obiektów, produkcji lub innych procesów operacyjnych i infrastruktury;
- e) dokonywania niezbędnych modyfikacji lub ulepszeń własnego planu biznesowego przedsiębiorstwa, jego ogólnych strategii i działalności, w tym praktyk zakupowych, projektowania i praktyk dystrybucyjnych;
- f) udzielania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia MŚP, które jest partnerem biznesowym przedsiębiorstwa, gdy jest to konieczne w świetle zasobów, wiedzy i ograniczeń MŚP, w tym poprzez zapewnianie lub umożliwianie dostępu do budowania zdolności, szkoleń lub modernizacji systemów zarządzania, oraz – w przypadku gdy przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych zagroziłoby rentowności MŚP – udzielania ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia finansowego, takiego jak finansowanie bezpośrednie, nisko oprocentowane pożyczki, gwarancje ciągłości zaopatrzenia lub pomoc w zapewnianiu finansowania;

▼ B

g) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji – współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do usunięcia niekorzystnego skutku lub zminimalizowania zasięgu takiego skutku, w szczególności jeżeli żaden inny środek nie jest odpowiedni ani skuteczny;

h) zapewnienia środków zaradczych zgodnie z art. 12.

4. Przedsiębiorstwa mogą, w stosownych przypadkach, podejmować odpowiednie środki będące uzupełnieniem środków wymienionych w ust. 3, takie jak współpraca z partnerem biznesowym w kwestii oczekiwania przedsiębiorstwa w zakresie usuwania rzeczywistych niekorzystnych skutków lub minimalizowania zasięgu takich skutków, lub zapewnianie lub umożliwianie dostępu do budowania zdolności, wytycznych, wsparcia administracyjnego i finansowego, takiego jak pożyczki lub finansowanie, z uwzględnieniem zasobów, wiedzy i ograniczeń partnera biznesowego.

5. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki, których nie można było usunąć lub których zasięgu nie można było odpowiednio zminimalizować za pomocą odpowiednich środków wymienionych w ust. 3, przedsiębiorstwo może dążyć do uzyskania gwarancji umownych od pośredniego partnera biznesowego w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub jego planem działań naprawczych. W przypadku uzyskania takich gwarancji umownych zastosowanie ma ust. 6.

6. Gwarancjom umownym, o których mowa w ust. 3 lit. c) i w ust. 5, towarzyszą odpowiednie środki weryfikacji przestrzegania. Do celów weryfikacji przestrzegania przedsiębiorstwo może zwrócić się o niezależną weryfikację zewnętrzną, w tym za pośrednictwem inicjatyw branżowych lub wielostronnych.

Jeżeli gwarancje umowne są uzyskane od MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Przedsiębiorstwo ocenia również, czy danym gwarancjom umownym od MŚP powinny towarzyszyć niektóre z odpowiednich środków dla MŚP wymienionych w ust. 3 lit. f). Jeżeli środki służące weryfikacji przestrzegania realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej. W przypadku gdy MŚP wnosi o pokrycie co najmniej części kosztów niezależnej weryfikacji zewnętrznej, lub w porozumieniu z przedsiębiorstwem, MŚP może udostępnić wyniki weryfikacji innym przedsiębiorstwom.

7. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki, o których mowa w ust. 1 i których nie można było usunąć lub których zasięgu nie można było zminimalizować za pomocą środków określonych w ust. 3, 5 i 6, przedsiębiorstwo ma obowiązek, jako rozwiązanie ostateczne, powstrzymać się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem biznesowym, z którym lub z którego łańcuchem działalności wiąże się dany skutek, a także, jeżeli zezwala mu na to prawo regulujące ich relacje, podejmuje następujące działania, jako rozwiązanie ostateczne:

▼ B

- a) bez zbędnej zwłoki przyjmuje i wdraża udoskonalony plan działań zapobiegawczych na potrzeby konkretnego niekorzystnego skutku, poprzez wykorzystanie lub zwiększenie siły nacisku przedsiębiorstwa za pomocą tymczasowego zawieszenia relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, pod warunkiem że można zasadnie oczekiwać, że wysiłki te będą skuteczne; plan działań zawiera konkretny i odpowiedni harmonogram przyjęcia i realizacji wszystkich przewidzianych w nim działań, a w tym czasie przedsiębiorstwo może również szukać alternatywnych partnerów biznesowych;
- b) jeżeli nie można zasadnie oczekiwać, że wysiłki, o których mowa w lit. a), będą skuteczne, lub jeżeli realizacja udoskonalonego planu działań naprawczych nie pozwoli usunąć niekorzystnego skutku ani zminimalizować jego zasięgu, zrywa relację biznesową w odniesieniu do danej działalności, jeżeli rzeczywisty niekorzystny skutek jest dotkliwy.

Przed tymczasowym zawieszeniem lub zerwaniem relacji biznesowej przedsiębiorstwo ocenia, czy można zasadnie oczekiwać, że niekorzystne skutki tej decyzji będą wyraźnie bardziej dotkliwe niż niekorzystny skutek, którego nie udało się usunąć lub którego zasięgu nie udało się odpowiednio zminimalizować. W takim przypadku przedsiębiorstwo nie jest zobowiązane do zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej i ma możliwość poinformowania właściwego organu nadzorczego o nalezycie uzasadnionych powodach takiej decyzji.

Państwa członkowskie przewidują opcję tymczasowego zawieszenia lub zerwania relacji biznesowej w umowach podlegających ich prawu zgodnie z akapitem pierwszym, z wyjątkiem umów, w których strony są zobowiązane do ich zawarcia na mocy prawa.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo podejmuje decyzję o tymczasowym zawieszeniu lub zerwaniu relacji biznesowej, podejmuje kroki mające na celu zapobieżenie skutkom tego zawieszenia lub zerwania, złagodzenie ich lub usunięcie, informuje partnera biznesowego o tej decyzji z odpowiednim wyprzedzeniem i przeprowadza przegląd tej decyzji.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo nie zdecyduje się na tymczasowe zawieszenie lub zerwanie relacji biznesowej zgodnie z niniejszym artykułem, monitoruje rzeczywisty niekorzystny skutek i okresowo dokonuje ponownej oceny swojej decyzji oraz tego, czy dostępne są dalsze odpowiednie środki.

*Artykuł 12***Środki zaradcze w odniesieniu do rzeczywistych niekorzystnych skutków**

1. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku gdy przedsiębiorstwo spowodowało lub wspólnie spowodowało rzeczywisty niekorzystny skutek, przedsiębiorstwo to zapewniało środki zaradcze.

2. Jeżeli rzeczywisty niekorzystny skutek jest spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwo może zapewnić dobrowolne środki zaradcze. Przedsiębiorstwo może również wykorzystać swoją zdolność do wywierania wpływu na partnera biznesowego powodującego niekorzystny skutek, aby zapewnić środki zaradcze.

*Artykuł 13***Konstruktywna współpraca z interesariuszami**

1. Państwa członkowskie zapewniają, by przedsiębiorstwa podejmowały odpowiednie środki w celu prowadzenia skutecznej współpracy z interesariuszami zgodnie z niniejszym artykułem.

2. Bez uszczerbku dla dyrektywy (UE) 2016/943, konsultując się z interesariuszami, przedsiębiorstwa, stosownie do sytuacji, przekazują im odpowiednie i kompleksowe informacje w celu przeprowadzenia skutecznych i przejrzystych konsultacji. Bez uszczerbku dla dyrektywy (UE) 2016/943, interesariusze, z którymi prowadzone są konsultacje, mogą wystąpić z uzasadnionym wnioskiem o odpowiednie dodatkowe informacje, które przedsiębiorstwo przekazuje w rozsądnym terminie oraz w odpowiedniej i zrozumiałej formie. Jeżeli przedsiębiorstwo odrzuci wniosek o udzielenie dodatkowych informacji, interesariusz, z którym prowadzone są konsultacje, jest uprawniony do otrzymania uzasadnienia tej odmowy na piśmie.

3. Konsultacje z interesariuszami odbywają się na następujących etapach procesu należytej staranności:
  - a) przy gromadzeniu niezbędnych informacji na temat rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków w celu zidentyfikowania, oceny i hierarchizowania niekorzystnych skutków zgodnie z art. 8 i 9;
  - b) przy opracowywaniu planów działań zapobiegawczych i naprawczych zgodnie z art. 10 ust. 2 i art. 11 ust. 3 oraz opracowywaniu udoskonalonych planów działań zapobiegawczych i naprawczych zgodnie z art. 10 ust. 6 i art. 11 ust. 7;
  - c) przy podejmowaniu decyzji o zerwaniu lub zawieszeniu relacji biznesowej zgodnie z art. 10 ust. 6 i art. 11 ust. 7;
  - d) przy przyjmowaniu odpowiednich środków w celu zaradzenia niekorzystnym skutkom zgodnie z art. 12;
  - e) stosownie do sytuacji, przy opracowywaniu wskaźników jakościowych i ilościowych na potrzeby monitorowania wymaganego zgodnie z art. 15.

4. Jeżeli nie jest racjonalnie możliwe skuteczne prowadzenie współpracy z interesariuszami w zakresie niezbędnym do spełnienia wymogów niniejszej dyrektywy, przedsiębiorstwa konsultują się dodatkowo z ekspertami, którzy mogą dostarczyć wiarygodnych informacji na temat rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków.

5. Prowadząc konsultacje z interesariuszami, przedsiębiorstwa identyfikują i eliminują przeszkody utrudniające współpracę oraz zapewniają – w tym przez zachowanie poufności lub anonimowości – aby uczestnicy nie byli narażeni na działania odwetowe lub kary.

▼ B

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa mogły wypełniać obowiązki ustanowione w niniejszym artykule za pośrednictwem inicjatyw branżowych lub wielostronnych, pod warunkiem że procedury konsultacyjne spełniają wymogi określone w niniejszym artykule. Skorzystanie z inicjatyw branżowych i wielostronnych nie jest wystarczające do wypełnienia przez przedsiębiorstwo obowiązku przeprowadzenia konsultacji z własnymi pracownikami i ich przedstawicielami.

7. Współpraca z pracownikami i ich przedstawicielami pozostaje bez uszczerbku dla odpowiednich przepisów unijnych i krajowych w dziedzinie praw pracowniczych i praw socjalnych, a także mających zastosowanie układów zbiorowych.

*Artykuł 14***Mechanizm powiadamiania i procedura dotycząca skarg**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa umożliwiały osobom i podmiotom wymienionym w ust. 2 składanie do nich skarg, jeżeli te osoby lub podmioty mają uzasadnione obawy dotyczące rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków w zakresie własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych lub działalności ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw.

2. Państwa członkowskie zapewniają możliwość składania skarg przez:

- a) osoby fizyczne lub prawne, których dotyczy niekorzystny skutek lub które mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że może ich on dotyczyć, oraz upoważnionych przedstawicieli takich osób działających w ich imieniu, takich jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego i obrońcy praw człowieka;
- b) związki zawodowe i inni przedstawiciele pracowników reprezentujący osoby fizyczne pracujące w danym łańcuchu działalności; oraz
- c) organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające i posiadające doświadczenie w obszarach związanych z niekorzystnym skutkiem dla środowiska będącym przedmiotem skargi.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa ustanowiły sprawiedliwą, publicznie i łatwo dostępną, przewidywalną i przejrzystą procedurę rozpatrywania skarg, o których mowa w ust. 1, w tym procedurę stosowaną w przypadku, gdy przedsiębiorstwo uznaje daną skargę za bezzasadną, oraz aby poinformowały odpowiednich przedstawicieli pracowników i związki zawodowe o tej procedurze. Przedsiębiorstwa podejmują racjonalnie dostępne środki, aby zapobiec wszelkim formom działań odwetowych poprzez zapewnienie poufności tożsamości osoby lub organizacji składających skargę, zgodnie z prawem krajowym. W przypadku gdy konieczne jest udostępnienie informacji, odbywa się to w sposób, który nie zagraża bezpieczeństwu osoby skarżącej, na przykład poprzez nieujawnianie jej tożsamości.

▼ B

Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku należycie uzasadnionej skargi niekorzystny skutek będący przedmiotem skargi został uznany za zidentyfikowany w rozumieniu art. 8, a przedsiębiorstwo podjęło odpowiednie środki zgodnie z art. 10, 11 i 12.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby skarżący miał prawo do:

- a) żądania od przedsiębiorstwa podjęcia odpowiednich działań następczych w związku ze skargą, którą złożył na podstawie ust. 1;
- b) spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstwa na odpowiednim szczeblu w celu omówienia rzeczywistych lub potencjalnych dotkliwych niekorzystnych skutków, które są przedmiotem skargi, oraz potencjalnych środków zaradczych zgodnie z art. 12;
- c) poznania powodów, dla których przedsiębiorstwo uznało skargę za zasadną lub bezzasadną, a w przypadku uznania jej za zasadną – otrzymania informacji o krokach i działaniach, które podjęto lub należy podjąć.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa ustanowiły dostępny mechanizm składania powiadomień przez osoby i podmioty, jeżeli mają one informacje lub obawy dotyczące rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków w zakresie własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych i działalności ich partnerów biznesowych w łańcuchach działalności przedsiębiorstw.

W ramach mechanizmu zapewnia się możliwość anonimowego albo poufnego składania powiadomień zgodnie z prawem krajowym. Przedsiębiorstwa podejmują racjonalnie dostępne środki, aby zapobiec wszelkim formom działań odwetowych poprzez zapewnienie poufności tożsamości osób lub podmiotów składających powiadomienia, zgodnie z prawem krajowym. W stosownych przypadkach przedsiębiorstwo może poinformować osoby lub podmioty, które składają powiadomienia, o krokach i działaniach, które podjęto lub należy podjąć.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa mogły wypełniać obowiązki określone w ust. 1, ust. 3 akapit pierwszy i ust. 5 poprzez udział we wspólnych procedurach dotyczących skarg i mechanizmach powiadamiania, w tym procedurach i mechanizmach ustanowionych wspólnie przez przedsiębiorstwa, za pośrednictwem stowarzyszeń branżowych, inicjatyw wielostronnych lub globalnych umów ramowych, pod warunkiem że takie wspólne procedury i mechanizmy spełniają wymogi określone w niniejszym artykule.

7. Złożenie powiadomienia lub skargi na podstawie niniejszego artykułu nie stanowi warunku wstępnego uzyskania dostępu ani nie uniemożliwia osobom, które je złożyły, dostępu do procedur określonych w art. 26 i 29 lub do innych mechanizmów pozasądowych.

*Artykuł 15***Monitorowanie**

Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa przeprowadzały okresowe oceny własnej działalności i środków, działalności i środków swoich jednostek zależnych oraz – jeżeli jest to związane z łańcuchem działalności przedsiębiorstwa – działalności i środków swoich partnerów biznesowych, w celu oceny wdrożenia i monitorowania adekwatności i skuteczności identyfikowania, łagodzenia, usuwania niekorzystnych skutków i minimalizowania ich zasięgu oraz zapobiegania takim skutkom. Takie oceny opierają się, w stosownych przypadkach, na wskaźnikach jakościowych i ilościowych oraz są przeprowadzane bez zbędnej zwłoki po wystąpieniu istotnej zmiany, a co najmniej raz na 12 miesięcy i każdorazowo gdy istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogą pojawić się nowe ryzyka wystąpienia takich niekorzystnych skutków. W stosownych przypadkach politykę należytej staranności, zidentyfikowane niekorzystne skutki oraz związane z nimi odpowiednie środki aktualizuje się zgodnie z wynikami takich ocen i z należywym uwzględnieniem odpowiednich informacji od interesariuszy.

*Artykuł 16***Komunikacja**

1. Bez uszczerbku dla wyłączenia przewidzianego w ust. 2 niniejszego artykułu państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa przekazywały informacje dotyczące kwestii objętych niniejszą dyrektywą poprzez publikowanie na swojej stronie internetowej sprawozdania rocznego. To sprawozdanie roczne jest publikowane:

- a) w co najmniej jednym z języków urzędowych Unii używanym w państwie członkowskim właściwego organu nadzorczego wyznaczonego na mocy art. 24, oraz, gdy nie jest to ten sam język – w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego;
- b) w rozsądnym terminie, lecz nie później niż 12 miesięcy po dniu bilansowym roku obrotowego, za który sporządzono sprawozdanie, lub – w przypadku przedsiębiorstwo dobrowolnie składających sprawozdania zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE – do dnia publikacji rocznego sprawozdania finansowego.

W przypadku przedsiębiorstw utworzonych zgodnie z prawem państwa trzeciego sprawozdanie zawiera również informacje wymagane na podstawie art. 23 ust. 2 dotyczące upoważnionego przedstawiciela przedsiębiorstwa.

2. Ust. 1 niniejszego artykułu nie ma zastosowania do przedsiębiorstw podlegających wymogom sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju zgodnie z art. 19a, 29a lub 40a dyrektywy 2013/34/UE, w tym przedsiębiorstw wyłączonych zgodnie z art. 19a ust. 9 lub art. 29a ust. 8 tej dyrektywy.

▼B

3. Do dnia 31 marca 2027 r. Komisja przyjmie zgodnie z art. 34 akty delegowane uzupełniające niniejszą dyrektywę przez przedstawienie treści i kryteriów sprawozdawczości, o której mowa w ust. 1, określając w szczególności wystarczająco szczegółowe informacje dotyczące opisu należytej staranności, zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków i odpowiednich środków podejmowanych w odniesieniu do tych skutków. Przygotowując te akty delegowane, Komisja należycie uwzględni standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju przyjęte na podstawie art. 29b i 40b dyrektywy 2013/34/UE i odpowiednio dostosowuje do nich te akty.

Przyjmując akty delegowane, o których mowa w akapicie pierwszym, Komisja zapewnia, aby nie powielano wymogów sprawozdawczości dla przedsiębiorstw, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) i które podlegają wymogom sprawozdawczości na mocy art. 4 rozporządzenia (UE) 2019/2088, a jednocześnie, by w pełni zachowano minimalne obowiązki określone w niniejszej dyrektywie.

*Artykuł 17***Dostępność informacji w europejskim pojedynczym punkcie dostępu**

1. Od dnia 1 stycznia 2029 r. państwa członkowskie zapewniają, aby podając do wiadomości publicznej sprawozdanie roczne, o którym mowa w art. 16 ust. 1 niniejszej dyrektywy, przedsiębiorstwa przedkładały jednocześnie to sprawozdanie organowi zbierającemu dane, o którym mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, w celu udostępnienia tych informacji w europejskim pojedynczym punkcie dostępu (ESAP) ustanowionym na podstawie rozporządzenia (UE) 2023/2859.

Państwa członkowskie zapewniają, aby informacje zawarte w sprawozdaniu rocznym, o którym mowa w akapicie pierwszym, spełniały następujące wymogi:

- a) były przekazywane w formacie umożliwiającym ekstrakcję danych zgodnie z art. 2 pkt 3 rozporządzenia (UE) 2023/2859 lub – jeżeli wymaga tego prawo Unii lub prawo krajowe – w formacie nadającym się do odczytu maszynowego zgodnie z art. 2 pkt 4 tego rozporządzenia;
- b) towarzyszyły im następujące metadane:
  - (i) wszystkie nazwy spółki, której dotyczą informacje;
  - (ii) identyfikator podmiotu prawnego przedsiębiorstwa określony zgodnie z art. 7 ust. 4 lit. b) rozporządzenia (UE) 2023/2859;
  - (iii) wielkość przedsiębiorstwa według kategorii określonej zgodnie z art. 7 ust. 4 lit. d) rozporządzenia (UE) 2023/2859;
  - (iv) sektor lub sektory przemysłu, w których przedsiębiorstwo prowadzi działalność gospodarczą, określone zgodnie z art. 7 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) 2023/2859;

▼ B

- (v) rodzaj informacji sklasyfikowanych zgodnie z art. 7 ust. 4 lit. c) rozporządzenia (UE) 2023/2859;
  - (vi) wskazanie, czy informacje zawierają dane osobowe.
2. Do celów ust. 1 lit. b) pkt (ii) państwa członkowskie zapewniają uzyskanie przez przedsiębiorstwa identyfikatora podmiotu prawnego.
3. Do dnia 31 grudnia 2028 r. w celu udostępniania w ESAP informacji, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, państwa członkowskie wyznaczają co najmniej jeden organ zbierający dane zdefiniowany w art. 2 pkt 2 rozporządzenia (UE) 2023/2859 i powiadamiają o tym Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych.
4. Aby zapewnić wydajne zbieranie informacji przedkładanych zgodnie z ust. 1 oraz wydajne zarządzanie nimi, Komisja jest uprawniona do przyjmowania środków wykonawczych określających:
- a) pozostałe wymagane metadane, które mają towarzyszyć informacjom;
  - b) strukturę danych zawartych w informacjach; oraz
  - c) informacje, w przypadku których wymagany jest format nadający się do odczytu maszynowego, oraz jaki format nadający się do odczytu maszynowego należy stosować w takich przypadkach.

*Artykuł 18***Wzorcowe klauzule umowne**

Celem wsparcia przedsiębiorstw w spełnieniu wymogów art. 10 ust. 2 lit. b) i art. 11 ust. 3 lit. c) Komisja – w porozumieniu z państwami członkowskimi i interesariuszami – przyjmie wytyczne dotyczące dobrowolnych wzorcowych klauzul umownych do dnia 26 stycznia 2027 r.

*Artykuł 19***Wytyczne**

1. W celu zapewnienia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich wsparcia w odniesieniu do sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny w praktyce wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, oraz w celu udzielenia wsparcia interesariuszom Komisja – w porozumieniu z państwami członkowskimi i interesariuszami, Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska, Europejskim Urzędem ds. Pracy i, w stosownych przypadkach, z organizacjami międzynarodowymi i innymi organami posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności – wydaje wytyczne, w tym wytyczne ogólne i wytyczne dotyczące konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków.
2. Wytyczne wydawane na podstawie ust. 1 obejmują:

▼ B

- a) wskazówki i najlepsze praktyki dotyczące sposobu dochowania należytej staranności zgodnie z obowiązkami określonymi w art. 5–16, w szczególności procesu identyfikowania zgodnie z art. 8, hierarchizowania skutków zgodnie z art. 9, odpowiednich środków w celu dostosowania praktyk zakupowych zgodnie z art. 10 ust. 2 i art. 11 ust. 3, odpowiedzialnego zakończenia współpracy zgodnie z art. 10 ust. 6 i art. 11 ust. 7, odpowiednich środków zaradczych zgodnie z art. 12 oraz sposobu identyfikowania interesariuszy i współpracy z nimi zgodnie z art. 13, w tym za pośrednictwem mechanizmu powiadamiania i procedury dotyczącej skarg, ustanowionych w art. 14;
- b) praktyczne wytyczne dotyczące planu transformacji, o którym mowa w art. 22;
- c) wytyczne sektorowe;
- d) wskazówki dotyczące oceny czynników ryzyka odnoszących się do przedsiębiorstwa, działalności biznesowej, aspektów geograficznych, kontekstu, produktu, usługi oraz sektora działalności, w tym czynników ryzyka związanych z obszarami dotkniętymi konfliktami i obszarami wysokiego ryzyka;
- e) odniesienia do dostępnych danych i źródeł informacji w celu wypełnienia obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie oraz do narzędzi i technologii cyfrowych, które mogłyby ułatwiać i wspierać wypełnianie tych obowiązków;
- f) informacje na temat sposobu dzielenia się zasobami i informacjami między przedsiębiorstwami i innymi podmiotami prawnymi w celu zapewnienia zgodności z przepisami prawa krajowego przyjętymi na podstawie niniejszej dyrektywy, zgodnie z ochroną tajemnic przedsiębiorstwa na podstawie art. 5 ust. 3 oraz ochroną przed potencjalnymi działaniami odwetowymi i karami zgodnie z art. 13 ust. 5;
- g) informacje dla interesariuszy i ich przedstawicieli na temat sposobu współpracy w ramach całego procesu należytej staranności.

3. Wytyczne, o których mowa w ust. 2 lit. a), d) i e), udostępnia się nie później niż dnia 26 stycznia 2027 r. Wytyczne, o których mowa w ust. 2 lit. b), f) i g), udostępnia się nie później niż dnia 26 lipca 2027 r.

4. Wytyczne, o których mowa w niniejszym artykule, udostępnia się we wszystkich językach urzędowych Unii. Komisja dokonuje okresowego przeglądu wytycznych i w stosownych przypadkach dostosowuje je.

▼ B*Artykuł 20***Środki towarzyszące**

1. Państwa członkowskie tworzą i obsługują, indywidualnie lub wspólnie, specjalne strony internetowe, platformy lub portale w celu udzielania informacji przedsiębiorstwom, ich partnerom biznesowym i interesariuszom oraz wspierania ich. Przedmiotem szczególnej uwagi będą w tym zakresie MŚP obecne w łańcuchach działalności przedsiębiorstw. Te strony internetowe, platformy lub portale umożliwiają w szczególności dostęp do:

- a) treści i kryteriów do celów sprawozdawczości określonych przez Komisję w aktach delegowanych przyjętych na mocy art. 16 ust. 3;
- b) wskazówek Komisji dotyczących dobrowolnych wzorcowych klauzul umownych przewidzianych w art. 18 oraz wytycznych, które wydaje ona na podstawie art. 19;
- c) pojedynczego punktu informacyjnego przewidzianego w art. 21; oraz
- d) informacji dla interesariuszy i ich przedstawicieli na temat sposobu współpracy w trakcie całego procesu należytej staranności.

2. Bez uszczerbku dla zasad pomocy państwa państwa członkowskie mogą wspierać MŚP finansowo. Państwa członkowskie mogą również udzielać wsparcia interesariuszom w celu ułatwienia korzystania z praw ustanowionych w niniejszej dyrektywie.

3. Komisja może uzupełnić środki wsparcia zapewnione przez państwa członkowskie w oparciu o istniejące działania UE w celu wspierania przestrzegania zasad należytej staranności w Unii i państwach trzecich oraz może opracować nowe środki, w tym może ułatwić realizację inicjatyw branżowych i wielostronnych, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków.

4. Bez uszczerbku dla art. 25, 26 i 29 przedsiębiorstwa mogą uczestniczyć w inicjatywach branżowych i wielostronnych w celu wspierania realizacji obowiązków, o których mowa w art. 7–16, w zakresie, w jakim takie inicjatywy są odpowiednie do wspierania wypełniania tych obowiązków. Przedsiębiorstwa mogą w szczególności, po dokonaniu oceny ich stosowności, korzystać z odpowiedniej analizy ryzyka przeprowadzonej przez inicjatywy branżowe lub wielostronne lub przez członków tych inicjatyw lub też przyłączyć się do tej analizy, a także mogą podjąć skuteczne odpowiednie środki lub przyłączyć się do nich za pomocą takich inicjatyw. Czyniąc to, przedsiębiorstwa monitorują skuteczność takich środków oraz w razie potrzeby nadal podejmują odpowiednie środki w celu zapewnienia wypełnienia swoich obowiązków.

Komisja i państwa członkowskie mogą ułatwić rozpowszechnianie informacji o takich inicjatywach i ich rezultatach. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, wydaje wskazówki określające kryteria adekwatności i metodykę stosowaną przez przedsiębiorstwa w celu oceny adekwatności inicjatyw branżowych i wielostronnych.

▼ B

5. Bez uszczerbku dla art. 25, 26 i 29 przedsiębiorstwa mogą korzystać z niezależnej weryfikacji zewnętrznej dotyczącej przedsiębiorstw w ich łańcuchach działalności lub od nich pochodzącej w celu wspierania realizacji obowiązków w zakresie należytej staranności w zakresie, w jakim weryfikacja taka jest odpowiednia do wspierania wypełniania stosownych obowiązków. Weryfikację zewnętrzną mogą przeprowadzać inne przedsiębiorstwa bądź inicjatywa branżowa lub wielostronna. Niezależni weryfikatorzy zewnętrzni działają w sposób obiektywny i całkowicie niezależny od przedsiębiorstwa, są wolni od wszelkich konfliktów interesów, wpływów zewnętrznych – czy to bezpośrednich czy pośrednich – oraz powstrzymują się od wszelkich działań sprzecznych z ich niezależnością. W zależności od charakteru niekorzystnego skutku posiadają doświadczenie i kompetencje w kwestiach dotyczących środowiska lub praw człowieka oraz odpowiadają za jakość i wiarygodność weryfikacji, którą przeprowadzają.

Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, wydaje wskazówki określające kryteria adekwatności i metodykę stosowaną przez przedsiębiorstwa w celu oceny adekwatności weryfikatorów zewnętrznych, a także wskazówki na potrzeby monitorowania dokładności, skuteczności i integralności weryfikacji zewnętrznej.

*Artykuł 21***Pojedynczy punkt informacyjny**

1. Komisja ustanawia pojedynczy punkt informacyjny, za pośrednictwem którego przedsiębiorstwa mogą zwracać się o informacje, wskazówki i wsparcie dotyczące wypełniania swoich obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

2. Odpowiednie organy krajowe w każdym państwie członkowskim współpracują z pojedynczym punktem informacyjnym, aby pomóc w dostosowywaniu informacji i wskazówek do kontekstu krajowego i w rozpowszechnianiu tych informacji i wskazówek.

*Artykuł 22***Przeciwdziałanie zmianie klimatu**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a), b) i c) i art. 2 ust. 2 lit. a), b) i c), przyjęły i wdrożyły plan transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, służący zapewnieniu – w drodze starannego działania – zgodności modelu biznesowego i strategii biznesowej przedsiębiorstwa z transformacją w stronę gospodarki zrównoważonej oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z porozumieniem paryskim i celem osiągnięcia neutralności klimatycznej ustanowionym w rozporządzeniu (UE) 2021/1119, w tym jego celami pośrednimi i celami w zakresie neutralności klimatycznej do 2050 r., oraz w stosownych przypadkach, z ekspozycją przedsiębiorstwa na działalność związaną z węglem, ropą naftową i gazem ziemnym.

▼ B

Plan transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, o którym mowa w akapicie pierwszym, zawiera:

- a) określone w czasie cele związane ze zmianą klimatu na 2030 r. oraz w pięcioletnich etapach do 2050 r., oparte na rozstrzygających dowodach naukowych oraz, w stosownych przypadkach, bezwzględne cele redukcji emisji gazów cieplarnianych dla zakresu 1, zakresu 2 i zakresu 3 tych emisji w każdej istotnej kategorii;
- b) opis zidentyfikowanych dźwigni dekarbonizacji i kluczowych działań planowanych w celu osiągnięcia celów, o których mowa w lit. a), w tym, w stosownych przypadkach, zmian w portfolio produktów i usług przedsiębiorstwa oraz przyjęcia nowych technologii;
- c) wyjaśnienie i ilościowe określenie inwestycji i finansowania wspierających realizację planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu; oraz
- d) opis roli organów administracyjnych, zarządzających i nadzorczych w odniesieniu do planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu.

2. Uznaje się, że przedsiębiorstwa, które zgłaszają plan transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu zgodnie z – w zależności od przypadku – art. 19a, 29a lub 40a dyrektywy 2013/34/UE, wypełniły obowiązek przyjęcia planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu określony w ust. 1 niniejszego artykułu.

Uznaje się, że przedsiębiorstwa uwzględnione w planie transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu ich jednostki dominującej, zgłaszanego zgodnie z – w zależności od przypadku – art. 29a lub 40a dyrektywy 2013/34/UE, wypełniły wymóg przyjęcia planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu określony w ust. 1 niniejszego artykułu.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby plan transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, o którym mowa w ust. 1, był aktualizowany co 12 miesięcy i zawierał opis postępów poczynionych przez przedsiębiorstwo w osiągnięciu celów, o których mowa w ust. 1 akapit drugi lit. a).

*Artykuł 23***Upoważniony przedstawiciel**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, prowadzące działalność w państwie członkowskim wyznaczyło na swojego upoważnionego przedstawiciela osobę prawną lub fizyczną z siedzibą lub miejscem zamieszkania w jednym z państw członkowskich, w których przedsiębiorstwo to prowadzi działalność. Wyznaczenie jest ważne po potwierdzeniu, że zostało zaakceptowane przez upoważnionego przedstawiciela.

▼ B

2. Państwa członkowskie nakładają wymóg, aby upoważniony przedstawiciel lub przedsiębiorstwo przekazali nazwę lub imię i nazwisko, adres, adres poczty elektronicznej i numer telefonu upoważnionego przedstawiciela organowi nadzorczemu w państwie członkowskim, w którym dany upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, właściwemu organowi nadzorczemu, jak określono w art. 24 ust. 3. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważniony przedstawiciel był zobowiązany do przedstawienia, na wniosek, egzemplarza dokumentu potwierdzającego wyznaczenie w języku urzędowym danego państwa członkowskiego dowolnemu organowi nadzorczemu.

3. Państwa członkowskie nakładają wymóg, aby upoważniony przedstawiciel lub przedsiębiorstwo przekazali informację o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem, o którym mowa w art. 2 ust. 2, organowi nadzorczemu w państwie członkowskim, w którym upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, właściwemu organowi nadzorczemu, o którym mowa w art. 24 ust. 3.

4. Państwa członkowskie wymagają, aby każde przedsiębiorstwo upoważniło swojego upoważnionego przedstawiciela do otrzymywania od organów nadzorczych wiadomości dotyczących wszystkich kwestii niezbędnych do przestrzegania i egzekwowania przepisów prawa krajowego transponujących niniejszą dyrektywę. Przedsiębiorstwa są zobowiązane do przekazania swojemu upoważnionemu przedstawicielowi uprawnień i zasobów niezbędnych do współpracy z organami nadzorczymi.

5. W przypadku gdy przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, nie wywiązuje się z obowiązków określonych w niniejszym artykule, wszystkie państwa członkowskie, w których dane przedsiębiorstwo prowadzi działalność, są właściwe do egzekwowania wykonania takich obowiązków zgodnie z ich prawem krajowym. Państwo członkowskie zamierzające wyegzekwować obowiązki określone w niniejszym artykule powiadamia organy nadzorcze za pośrednictwem Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych utworzonej zgodnie z art. 28, tak aby inne państwa członkowskie nie egzekwowały tych przepisów.

*Artykuł 24***Organy nadzorcze**

1. Każde państwo członkowskie wyznacza co najmniej jeden organ nadzorczy do celów nadzorowania przestrzegania obowiązków określonych w przepisach prawa krajowego przyjętych na podstawie art. 7–16 i art. 22.

2. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 1, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.

3. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo ma oddział. Jeżeli dane przedsiębiorstwo nie ma oddziału w żadnym państwie członkowskim lub ma oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo to osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy przed datą wskazaną w art. 37 lub dniem, w którym dane przedsiębiorstwo po raz pierwszy spełniło kryteria określone w art. 2 ust. 2, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

▼B

Przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, może – na podstawie zmiany okoliczności, w wyniku której dane przedsiębiorstwo osiąga największą część przychodów ze sprzedaży w Unii w innym państwie członkowskim – przedstawić należycie uzasadniony wniosek o zmianę organu nadzorczego właściwego w sprawie regulowania kwestii objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy w odniesieniu do przedsiębiorstwa, które złożyło wniosek.

4. W przypadku gdy jednostka dominująca wypełnia obowiązki wynikające z niniejszej dyrektywy w imieniu swoich jednostek zależnych zgodnie z art. 6, właściwy organ nadzorczy jednostki dominującej współpracuje z właściwym organem nadzorczym jednostki zależnej, który pozostanie właściwy do zapewnienia, by jednostka zależna podlegała wykonywaniu uprawnień zgodnie z art. 25. W tym względzie Europejska Sieć Organów Nadzorczych utworzona na mocy art. 28 ułatwia niezbędną współpracę, koordynację i wzajemną pomoc zgodnie z art. 28.

5. Jeżeli dane państwo członkowskie wyznacza więcej niż jeden organ nadzorczy, wówczas państwo to musi zapewnić, aby odpowiednie kompetencje tych organów nadzorczych zostały wyraźnie określone, a organy te ściśle i skutecznie ze sobą współpracowały.

6. Państwa członkowskie mogą wyznaczyć organy sprawujące nadzór nad regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi również jako organy nadzorcze do celów niniejszej dyrektywy.

7. Do dnia 26 lipca 2026 r. państwa członkowskie przekazują Komisji nazwy i dane kontaktowe organów nadzorczych wyznaczonych zgodnie z niniejszym artykułem, a także, jeżeli wyznaczono kilka organów nadzorczych, ich kompetencje. Państwa członkowskie informują Komisję o wszelkich zmianach tych danych.

8. Komisja podaje do wiadomości publicznej, w tym na swojej stronie internetowej, wykaz organów nadzorczych oraz, jeżeli w państwie członkowskim działa kilka organów nadzorczych, odnośne kompetencje tych organów w odniesieniu do niniejszej dyrektywy. Komisja regularnie aktualizuje wykaz na podstawie informacji otrzymanych od państw członkowskich.

9. Państwa członkowskie gwarantują niezależność organów nadzorczych i zapewniają, aby organy te oraz wszystkie osoby zatrudnione przez nie obecnie lub w przeszłości, a także działający w imieniu tych organów audytorzy, eksperci i wszelkie inne osoby, wykonywali swoje uprawnienia w sposób bezstronny, przejrzysty i z należyтым poszanowaniem obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. W szczególności państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze były niezależne pod względem prawnym i funkcjonalnym, wolne od wpływów zewnętrznych – czy to bezpośrednich czy pośrednich – w tym ze strony przedsiębiorstw objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy lub innych interesów rynkowych, aby ich personel i osoby odpowiedzialne za zarządzanie nimi były wolne od konfliktów interesów, były objęte wymogami w zakresie poufności oraz aby powstrzymywały się od wszelkich czynności sprzecznych ze swoimi obowiązkami.

10. Państwa członkowskie zapewniają, by organy nadzorcze publikowały i udostępniały w internecie roczne sprawozdanie ze swojej działalności na mocy niniejszej dyrektywy.

*Artykuł 25***Uprawnienia organów nadzorczych**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze miały odpowiednie uprawnienia i zasoby do wykonywania zadań powierzonych im na mocy niniejszej dyrektywy, w tym prawo do żądania od przedsiębiorstw informacji i do prowadzenia postępowań wyjaśniających związanych z wypełnianiem obowiązków określonych w art. 7–16. Państwa członkowskie wymagają, aby organy nadzorcze nadzorowały przyjmowanie i opracowywanie planu transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu zgodnie z wymogami przewidzianymi w art. 22 ust. 1.

2. Organ nadzorczy może wszcząć postępowanie wyjaśniające z własnej inicjatywy lub w związku z uzasadnionymi obawami, które zostały mu zgłoszone zgodnie z art. 26, jeżeli uzna, że posiada wystarczające informacje wskazujące na możliwe naruszenie przez przedsiębiorstwo obowiązków przewidzianych w przepisach prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy.

3. Inspekcje przeprowadza się zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym ma miejsce inspekcja, i po uprzednim ostrzeżeniu przedsiębiorstwa, z wyjątkiem sytuacji, gdy uprzednie powiadomienie zmniejszyłoby skuteczność inspekcji. Jeżeli w ramach postępowania wyjaśniającego organ nadzorczy chce przeprowadzić inspekcję na terytorium państwa członkowskiego innego niż jego państwo, zwraca się o pomoc organu nadzorczego w tym państwie członkowskim zgodnie z art. 28 ust. 3.

4. Jeżeli w wyniku działań podjętych na podstawie ust. 1 i 2 organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy, wyznacza zainteresowanemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań zaradczych, o ile działania takie są możliwe.

Zgodnie z, odpowiednio, art. 27 i 29 podjęcie działań zaradczych nie wyklucza nałożenia kar lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej.

5. Przy wykonywaniu swoich zadań organy nadzorcze mają co najmniej uprawnienia do:

a) nakazania przedsiębiorstwu:

(i) zaprzestania naruszeń przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy poprzez podjęcie działania lub zaprzestanie zachowania;

(ii) powstrzymania się od kolejnych przypadków danego zachowania; oraz

(iii) w stosownych przypadkach – zapewnienia środków zaradczych proporcjonalnych do naruszenia i koniecznych do jego zaprzestania;

▼ B

- b) nakładania kar zgodnie z art. 27; oraz
  - c) przyjmowania środków tymczasowych w przypadku bezpośredniego ryzyka wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody.
6. Organy nadzorcze wykonują uprawnienia, o których mowa w niniejszym artykule, zgodnie z prawem krajowym:
- a) bezpośrednio;
  - b) we współpracy z innymi organami; lub
  - c) poprzez składanie wniosków do właściwych organów sądowych, które zapewniają, by środki ochrony prawnej były skuteczne i miały skutek równoważny karom nakładanym bezpośrednio przez organy nadzorcze.
7. Państwa członkowskie zapewniają, aby każda osoba fizyczna lub prawna miała prawo do skutecznego środka ochrony prawnej przed sądem przeciwko prawnie wiążącej decyzji organu nadzorczego jej dotyczącej, zgodnie z prawem krajowym.
8. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze prowadziły rejestr postępowań wyjaśniających, o których mowa w ust. 1, obejmujący w szczególności informacje o ich charakterze i wynikach, a także rejestr wszelkich działań w zakresie egzekwowania prawa podjętych na podstawie ust. 5.
9. Decyzje organów nadzorczych dotyczące przestrzegania przez przedsiębiorstwo przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorstwa na mocy art. 29.

*Artykuł 26***Uzasadnione obawy**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby fizyczne i prawne były uprawnione do zgłaszania – za pomocą łatwo dostępnych kanałów – uzasadnionych obaw dowolnemu organowi nadzorcemu, jeżeli na podstawie obiektywnych okoliczności mają powody, aby sądzić, że przedsiębiorstwo nie przestrzega przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby na wniosek osób zgłaszających uzasadnione obawy organ nadzorczy podjął niezbędne środki w celu odpowiedniej ochrony tożsamości tych osób oraz ich danych osobowych, które w przypadku ujawnienia byłyby dla nich szkodliwe.
3. W przypadku gdy uzasadniona obawa podlega kompetencjom innego organu nadzorczego, organ, do którego zgłoszono taką uzasadnioną obawę, przekazuje ją temu innemu organowi.

▼ B

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze w odpowiednim czasie rozpatrywały uzasadnione obawy i w stosownych przypadkach wykonywały swoje uprawnienia, o których mowa w art. 25.

5. Organ nadzorczy informuje, jak najszybciej i zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego i prawa Unii, osoby, o których mowa w ust. 1, o wynikach oceny zgłoszonych przez tę osobę uzasadnionych obaw wraz z uzasadnieniem. Organ nadzorczy informuje również osoby zgłaszające uzasadnione obawy, które zgodnie z prawem krajowym mają uzasadniony interes w danej sprawie, o swojej decyzji o przyjęciu lub odrzuceniu wniosku o podjęcie działań, a także przekazuje im opis dalszych kroków i środków oraz praktyczne informacje na temat dostępu do administracyjnych i sądowych procedur odwoławczych.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby zgłaszające uzasadnione obawy zgodnie z niniejszym artykułem i mające – zgodnie z prawem krajowym – prawnie uzasadniony interes w tej sprawie, miały dostęp do sądu lub innego niezależnego i bezstronnego organu publicznego właściwych do oceny decyzji, działań lub zaniechania działania organu nadzorczego pod kątem ich zgodności z prawem materialnym i formalnym.

*Artykuł 27***Kary**

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące kar, w tym kar pieniężnych, mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Przewidziane kary muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

2. Przy podejmowaniu decyzji o ewentualnym nałożeniu kar, a w przypadku decyzji o ich nałożeniu, przy określaniu ich charakteru i odpowiedniego poziomu, należy odpowiednio uwzględnić:

- a) charakter, wagę i czas trwania naruszenia oraz dotkliwość skutków wynikających z tego naruszenia;
- b) wszelkie dokonane inwestycje i ukierunkowane wsparcie udzielone zgodnie z art. 10 i 11;
- c) ewentualną współpracę z innymi podmiotami w celu zaradzenia odnośnym skutkom;
- d) w stosownych przypadkach – zakres, w jakim decyzje dotyczące hierarchizacji zostały podjęte zgodnie z art. 9;
- e) wszelkie stosowne wcześniejsze naruszenia przez przedsiębiorstwo przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy stwierdzone ostateczną decyzją;

▼ B

- f) zakres, w jakim przedsiębiorstwo podjęło wszelkie działania zaradcze w odniesieniu do danego przedmiotu;
- g) zyski osiągnięte lub straty uniknięte przez przedsiębiorstwo w związku z naruszeniem;
- h) inne czynniki obciążające lub łagodzące mające zastosowanie do okoliczności danej sprawy.

3. Państwa członkowskie przewidują przynajmniej następujące kary:

- a) kary pieniężne;
- b) jeżeli przedsiębiorstwo nie zastosuje się do decyzji o nałożeniu kary pieniężnej w mającym zastosowanie terminie – publiczne oświadczenie wskazujące przedsiębiorstwo odpowiedzialne za naruszenie i charakter naruszenia.

4. W przypadku nałożenia kar pieniężnych ich wysokość zależy od osiągniętych przez przedsiębiorstwo przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej. Maksymalny limit kar pieniężnych wynosi co najmniej 5 % osiągniętych przez przedsiębiorstwo przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej w roku obrotowym poprzedzającym rok, w którym podjęto decyzję o nałożeniu kary.

Państwa członkowskie zapewniają, aby w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b) i art. 2 ust. 2 lit. b), przy obliczaniu kar pieniężnych uwzględniano skonsolidowane przychody ze sprzedaży zgłoszone przez jednostkę dominującą najwyższego szczebla.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by wszelkie decyzje organów nadzorczych dotyczące kar z tytułu naruszenia przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy były publikowane, pozostawały publicznie dostępne przez co najmniej 5 lat i przesyłane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych utworzonej na mocy art. 28. Opublikowana decyzja nie może zawierać żadnych danych osobowych w rozumieniu art. 4 pkt 1 rozporządzenia (UE) 2016/679.

*Artykuł 28***Europejska Sieć Organów Nadzorczych**

1. Komisja ustanawia Europejską Sieć Organów Nadzorczych, w skład której wchodzi przedstawiciele organów nadzorczych. Europejska Sieć Organów Nadzorczych ułatwia współpracę organów nadzorczych oraz koordynację i dostosowanie praktyk organów nadzorczych w zakresie regulacji, prowadzenia postępowań wyjaśniających, nakładania sankcji i sprawowania nadzoru, a także, w stosownych przypadkach, wymianę informacji między tymi organami.

Komisja może zaprosić agencje Unii dysponujące odpowiednią wiedzą specjalistyczną w dziedzinach objętych zakresem niniejszej dyrektywy do przyłączenia się do Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych.

▼ B

2. Państwa członkowskie współpracują z Europejską Siecią Organów Nadzorczych w celu zidentyfikowania przedsiębiorstw w ramach swoich jurysdykcji, w szczególności przez przekazywanie wszelkich niezbędnych informacji służących ocenie, czy przedsiębiorstwo z państwa trzeciego spełnia kryteria określone w art. 2. Komisja ustanawia bezpieczny system wymiany informacji dotyczących przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii przez przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, niemające oddziału w żadnym państwie członkowskim lub mające oddziały znajdujące się w różnych państwach członkowskich, jeżeli państwa członkowskie regularnie przekazują posiadane informacje dotyczące przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych przez takie przedsiębiorstwa. Komisja analizuje te informacje w rozsądnym terminie i powiadamia państwo członkowskie, w którym dane przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem, o którym mowa w art. 2 ust. 2, i że organ nadzorczy państwa członkowskiego jest właściwy zgodnie z art. 24 ust. 3.

3. Organy nadzorcze przekazują sobie stosowne informacje i świadczą wzajemną pomoc w wykonywaniu swoich obowiązków oraz wprowadzają środki na rzecz skutecznej wzajemnej współpracy. Wzajemna pomoc obejmuje współpracę mającą na celu wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 25, w tym w odniesieniu do inspekcji oraz wniosków o udzielenie informacji.

4. Organy nadzorcze podejmują wszelkie odpowiednie kroki niezbędne do tego, aby odpowiedzi na wniosek innego organu nadzorczego o udzielenie pomocy udzielić bez zbędnej zwłoki i nie później niż w terminie miesiąca od otrzymania wniosku. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, okres ten może zostać przedłużony maksymalnie o dwa miesiące na podstawie odpowiedniego uzasadnienia. Kroki takie mogą obejmować w szczególności przekazanie stosownych informacji o przebiegu postępowania wyjaśniającego.

5. Wniosek o pomoc zawiera wszelkie niezbędne informacje, w tym cel i uzasadnienie wniosku. Organy nadzorcze wykorzystują informacje uzyskane na podstawie wniosku o pomoc wyłącznie do celów, których dotyczył wniosek.

6. Wezwany organ nadzorczy informuje organ nadzorczy, od którego pochodzi wniosek, o rezultatach lub w stosownym przypadku o postępach lub środkach, które mają być zastosowane w związku z wnioskiem o udzielenie pomocy.

7. Organy nadzorcze nie pobierają od siebie nawzajem opłat z tytułu działań i środków zastosowanych na podstawie wniosku o udzielenie pomocy.

Organy nadzorcze mogą jednak uzgodnić zasady dokonywania wzajemnego zwrotu konkretnych wydatków poniesionych w wyniku świadczenia pomocy w wyjątkowych przypadkach.

▼ B

8. Organ nadzorczy właściwy na podstawie art. 24 ust. 3 informuje Europejską Sieć Organów Nadzorczych o tym fakcie oraz o wszelkich wnioskach o zmianę właściwego organu nadzorczego.

9. Jeżeli istnieją wątpliwości co do przydziału kompetencji, informacje, na których opiera się ten przydział, zostaną przekazane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych, która może koordynować starania na rzecz znalezienia rozwiązania.

10. Europejska Sieć Organów Nadzorczych publikuje:

- a) decyzje organów nadzorczych zawierające kary, o których mowa w art. 27 ust. 5; oraz
- b) orientacyjny wykaz przedsiębiorstw z państw trzecich podlegających niniejszej dyrektywie.

*Artykuł 29***Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstw i prawo do pełnej rekompensaty**

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwość pociągnięcia przedsiębiorstwa do odpowiedzialności za szkody wyrządzone osobie fizycznej lub prawnej, pod warunkiem że:

- a) przedsiębiorstwo umyślnie lub w wyniku zaniedbania nie wypełniło obowiązków określonych w art. 10 i 11, w przypadku gdy prawo, zakaz lub obowiązek wymienione w załączniku do niniejszej dyrektywy mają na celu ochronę osoby fizycznej lub prawnej; oraz
- b) w wyniku niewypełnienia obowiązków, o którym mowa w lit. a), wyrządzono szkodę interesowi prawnemu osoby fizycznej lub prawnej chronionemu na mocy prawa krajowego.

Przedsiębiorstwo nie może zostać pociągnięte do odpowiedzialności, jeżeli szkoda została wyrządzona wyłącznie przez jego partnerów biznesowych w jego łańcuchu działalności.

2. W przypadku gdy przedsiębiorstwo jest pociągnięte do odpowiedzialności zgodnie z ust. 1, osoba fizyczna lub prawna ma prawo do pełnej rekompensaty za zaistniałą szkodę zgodnie z prawem krajowym. Pełna rekompensata przewidziana w niniejszej dyrektywie nie prowadzi do nadmiernej rekompensaty, ani w drodze odszkodowania karnego, ani odszkodowania wielokrotnego, ani innego rodzaju odszkodowania.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby:

- a) przepisy krajowe dotyczące początku, czasu trwania, zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia nie utrudniały nadmiernie wnoszenia powództw o odszkodowanie, a w żadnym razie nie były bardziej restrykcyjne niż przepisy dotyczące krajowych ogólnych systemów odpowiedzialności cywilnej;

▼ B

— termin przedawnienia na wniesienie powództwa o odszkodowanie na mocy niniejszej dyrektywy wynosi co najmniej pięć lat, a w żadnym razie nie może być krótszy niż termin przedawnienia określony w krajowych ogólnych systemach odpowiedzialności cywilnej;

— bieg terminów przedawnienia nie rozpoczyna się, zanim nie ustanie naruszenie ani zanim strona skarżąca nie dowie się lub zanim nie będzie można od niej zasadnie oczekiwać wiedzy o:

(i) zachowaniu i fakcie, że stanowi ono naruszenie;

(ii) tym, że naruszenie wyrządziło jej szkodę; oraz

(iii) tożsamości sprawcy naruszenia;

b) koszty postępowania nie były dyskryminacyjne dla stron skarżących dochodzących sprawiedliwości;

c) strony skarżące mogły ubiegać się o zastosowanie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, m.in. w postępowaniu uproszczonym; środki takie mają postać środka ostatecznego lub tymczasowego w celu zaprzestania naruszeń przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy poprzez podjęcie działania lub zaprzestanie zachowania;

d) stworzyć rozsądne warunki, na jakich domniemana strona poszkodowana może upoważnić związek zawodowy, pozarządową organizację działającą na rzecz praw człowieka lub środowiska lub inną organizację pozarządową oraz – zgodnie z prawem krajowym – krajowe instytucje praw człowieka, mające siedzibę w dowolnym państwie członkowskim, do wniesienia powództwa w celu egzekwowania praw domniemanych osób poszkodowanych, bez uszczerbku dla krajowych przepisów postępowania cywilnego;

związek zawodowy lub organizacja pozarządowa mogą zostać upoważnione na podstawie akapitu pierwszego niniejszego ustępu, jeżeli spełniają wymogi określone w prawie krajowym; wymogi te mogą obejmować utrzymanie swojej stałej obecności i – zgodnie z ich statutem – brak zaangażowania komercyjnego i nie tylko tymczasowo w realizację praw chronionych na mocy niniejszej dyrektywy lub odpowiadających im praw w prawie krajowym;

e) jeżeli powództwo zostanie wniesione, a strona skarżąca przedstawi umotywowane uzasadnienie zawierające racjonalnie dostępne fakty i dowody wystarczające do potwierdzenia wiarygodności jej roszczenia o odszkodowanie i wskaże, że dodatkowe dowody znajdują się pod kontrolą przedsiębiorstwa – sądy mogły nakazać ujawnienie takich dowodów przez przedsiębiorstwo zgodnie z krajowym prawem procesowym;

▼ B

sądy krajowe ograniczają zakres ujawnienia dowodów do tego, co jest niezbędne i proporcjonalne, aby uzasadnić potencjalne roszczenie lub roszczenie odszkodowawcze, oraz stosują jedynie takie zabezpieczenie dowodów, które jest proporcjonalne i niezbędne, aby uzasadnić takie roszczenie odszkodowawcze; określając, czy nakaz ujawnienia lub zabezpieczenia dowodów jest proporcjonalny, sądy krajowe rozważają, w jakim stopniu roszczenie lub obrona są poparte dostępnymi faktami i dowodami uzasadniającymi wniosek o ujawnienie dowodów; zakres i koszt ujawnienia, a także uzasadnione interesy wszystkich stron, w tym wszelkich zainteresowanych stron trzecich, również po to, by zapobiec ogólnemu wyszukiwaniu informacji, które prawdopodobnie nie byłyby istotne dla stron postępowania; fakt, czy w dowodach, które mają zostać ujawnione, znajdują się informacje poufne, szczególnie dotyczące stron trzecich, oraz jakie uzgodnienia wprowadzono w celu ochrony takich informacji poufnych;

państwa członkowskie zapewniają, by sądy krajowe były uprawnione do nakazania ujawnienia dowodów zawierających informacje poufne, w przypadku gdy uznają je za istotne dla powództwa o odszkodowanie; państwa członkowskie zapewniają, by nakazując ujawnienie takich informacji, sądy krajowe dysponowały skutecznymi środkami ochrony takich informacji.

4. Przedsiębiorstwa, które uczestniczyły w inicjatywach branżowych lub wielostronnych lub korzystały z niezależnej weryfikacji zewnętrznej lub klauzul umownych, aby wesprzeć realizację obowiązków w zakresie należytej staranności, mogą mimo to zostać pociągnięte do odpowiedzialności zgodnie z niniejszym artykułem.

5. Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za szkody powstałe na mocy niniejszego przepisu pozostaje bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jego jednostek zależnych lub bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w łańcuchu działalności przedsiębiorstwa.

Jeżeli szkoda została spowodowana wspólnie przez przedsiębiorstwo i jego jednostkę zależną, bezpośredniego lub pośredniego partnera biznesowego, ponoszą oni odpowiedzialność solidarną, bez uszczerbku dla przepisów prawa krajowego dotyczących warunków odpowiedzialności solidtarnej i dotyczących prawa regresu.

6. Zasady odpowiedzialności cywilnej wynikające z niniejszej dyrektywy nie ograniczają odpowiedzialności przedsiębiorstw wynikającej z unijnych lub krajowych systemów prawnych oraz pozostają bez uszczerbku dla unijnych lub krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej związanej z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub niekorzystnymi skutkami dla środowiska, które to przepisy przewidują odpowiedzialność w sytuacjach nieobjętych niniejszą dyrektywą lub które przewidują bardziej rygorystyczny system odpowiedzialności niż niniejsza dyrektywa.

▼ B

7. Państwa członkowskie zapewniają, aby przepisy prawa krajowego transponujące niniejszy artykuł miały nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie w przypadkach, gdy prawem właściwym dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawo krajowe żadnego z państw członkowskich.

*Artykuł 30***Zgłaszanie naruszeń i ochrona osób dokonujących zgłoszeń**

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, aby dyrektywa (UE) 2019/1937 miała zastosowanie do zgłaszania naruszeń przepisów prawa krajowego transponujących niniejszą dyrektywę oraz do ochrony osób zgłaszających takie naruszenia.

*Artykuł 31***Wsparcie publiczne, zamówienia publiczne i koncesje publiczne**

Państwa członkowskie zapewniają, aby wypełnianie obowiązków wynikających z przepisów prawa krajowego transponujących niniejszą dyrektywę lub ich dobrowolne wdrożenie kwalifikowały się jako aspekt środowiskowy lub społeczny, który instytucje zamawiające mogą – zgodnie z dyrektywą 2014/23/UE, 2014/24/UE i 2014/25/UE – uwzględnić jako część kryteriów udzielania zamówień publicznych i koncesji, oraz warunek środowiskowy lub społeczny, który instytucje zamawiające mogą – zgodnie z tymi dyrektywami – ustanowić w związku z realizacją zamówień publicznych i umów koncesji.

*Artykuł 32***Zmiana w dyrektywie (UE) 2019/1937**

W pkt E.2 części I załącznika do dyrektywy (UE) 2019/1937 dodaje się podpunkt w brzmieniu:

„(vii) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 maja 2024 r. w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859 (Dz.U. L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>).”.

*Artykuł 33***Zmiana w rozporządzeniu (UE) 2023/2859**

W części B załącznika do rozporządzenia (UE) 2023/2859 dodaje się punkt w brzmieniu:

„17. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 maja 2024 r. w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859 (Dz.U. L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>).”.

▼ B*Artykuł 34***Wykonywanie przekazywanych uprawnień**

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 3 ust. 2 i art. 16, powierza się Komisji na czas nieokreślony od 25 lipca 2024 r.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 3 ust. 2 i art. 16, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 3 ust. 2 lub art. 16 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

*Artykuł 35***Procedura komitetowa**

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁽¹⁸⁾.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 4 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

*Artykuł 36***Przegląd i sprawozdawczość**

1. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie na temat konieczności ustanowienia dodatkowych wymogów należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju dostosowanych do regulowanych przedsiębiorstw finansowych w odniesieniu do świadczenia usług finansowych i działalności inwestycyjnej oraz wariantów takich wymogów w zakresie należytej staranności, a także ich skutków, zgodnie z celami niniejszej dyrektywy.

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

▼ B

W sprawozdaniu uwzględnia się inne akty ustawodawcze Unii mające zastosowanie do regulowanych przedsiębiorstw finansowych. Jest ono publikowane jak najszybciej od dnia 25 lipca 2024 r., ale nie później niż dnia 26 lipca 2026 r. W stosownych przypadkach sprawozdaniu towarzyszy wniosek ustawodawczy.

2. Do dnia 26 lipca 2030 r., a następnie co trzy lata, Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wdrażania niniejszej dyrektywy i jej skuteczności w osiąganiu jej celów, w szczególności w zakresie zaradzania niekorzystnym skutkom. W stosownych przypadkach sprawozdaniu towarzyszy wniosek ustawodawczy. W pierwszym sprawozdaniu ocenia się m.in. następujące kwestie:

- a) wpływ niniejszej dyrektywy na MŚP, wraz z oceną skuteczności poszczególnych środków i narzędzi wsparcia udostępnianych MŚP przez Komisję i państwa członkowskie;
- b) zakres niniejszej dyrektywy pod kątem objętych nią przedsiębiorstw, fakt, czy zapewnia on skuteczność niniejszej dyrektywy w świetle jej celów, równe warunki działania dla podmiotów objętych dyrektywą oraz by przedsiębiorstwa nie mogły obchodzić stosowania niniejszej dyrektywy, w tym:
  - czy art. 3 ust. 1 lit. a) należy zmienić, tak aby objąć niniejszą dyrektywą podmioty utworzone jako formy prawne inne niż te wymienione w załączniku I lub załączniku II do dyrektywy 2013/34/UE;
  - czy modele biznesowe lub formy współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami zewnętrznymi innymi niż te objęte art. 2 powinny zostać włączone w zakres niniejszej dyrektywy;
  - czy należy zmienić progi liczby pracowników i przychodów netto ze sprzedaży, określone w art. 2, oraz czy konieczne jest wprowadzenie podejścia sektorowego w sektorach wysokiego ryzyka;
  - czy należy zmienić kryterium przychodów netto ze sprzedaży osiągniętych w Unii, określone w art. 2 ust. 2;
- c) czy należy zmienić definicję terminu „łańcuch działalności”;
- d) czy należy zmienić załącznik do niniejszej dyrektywy, m.in. w świetle rozwoju sytuacji międzynarodowej, oraz czy należy go rozszerzyć na dodatkowe niekorzystne skutki, w szczególności niekorzystne skutki dla dobrych rządów;
- e) czy należy zmienić przepisy dotyczące przeciwdziałania zmianie klimatu, przewidziane w niniejszej dyrektywie, zwłaszcza w odniesieniu do opracowywania planów transformacji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, ich przyjęcia i wdrożenia przez przedsiębiorstwa, a także uprawnień organów nadzorczych związanych z tymi przepisami;

▼ B

- f) skuteczność mechanizmów egzekwowania wprowadzonych na szczeblu krajowym, kar i przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej;

- g) czy konieczne są zmiany w poziomie harmonizacji przewidzianym w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia równych warunków działania dla przedsiębiorstw na rynku wewnętrznym, w tym konwergencji i rozbieżności między przepisami prawa krajowego państw członkowskich transponującymi niniejszą dyrektywę.

*Artykuł 37***Transpozycja****▼ M1**

1. Państwa członkowskie przyjmują i publikują, do dnia 26 lipca 2027 r., przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

Państwa członkowskie stosują te przepisy:

- a) od dnia 26 lipca 2028 r. w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) i b), które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i które zatrudniały średnio ponad 3 000 pracowników i osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej w wysokości ponad 900 000 000 EUR w ostatnim roku obrotowym poprzedzającym dzień 26 lipca 2028 r., za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być zostać przyjęte, z wyjątkiem środków niezbędnych do wykonania art. 16, które państwa członkowskie stosują względem tych przedsiębiorstw za lata obrotowe rozpoczynające się w dniu 1 stycznia 2029 r. lub po tej dacie;

- b) od dnia 26 lipca 2028 r. w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. a) i b), które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa trzeciego i które osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w wysokości ponad 900 000 000 EUR w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy poprzedzający dzień 26 lipca 2028 r., z wyjątkiem środków niezbędnych do wykonania art. 16, które państwa członkowskie stosują względem tych przedsiębiorstw za lata obrotowe rozpoczynające się w dniu 1 stycznia 2029 r. lub po tej dacie;

- c) od dnia 26 lipca 2029 r. w odniesieniu do wszystkich innych przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) i b) oraz w art. 2 ust. 2 lit. a) i b), i przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. c) i art. 2 ust. 2 lit. c), z wyjątkiem środków niezbędnych do wykonania art. 16, które państwa członkowskie stosują względem tych przedsiębiorstw za lata obrotowe rozpoczynające się w dniu 1 stycznia 2030 r. lub po tej dacie.

▼ B

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

*Artykuł 38***Wejście w życie**

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

*Artykuł 39***Adresaci**

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

ZAŁĄCZNIK

Część I

1. PRAWA I ZAKAZY OKREŚLONE W MIĘDZYNARODOWYCH INSTRUMENTACH W DZIEDZINIE PRAW CZŁOWIEKA

1. Prawo do życia, interpretowane zgodnie z art. 6 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych. Naruszenie tego prawa obejmuje, choć nie wyłącznie, prywatnych lub publicznych pracowników ochrony, którzy chronią zasoby, zakłady lub personel przedsiębiorstwa, powodujących śmierć osoby z powodu braku instrukcji lub kontroli ze strony przedsiębiorstwa.
2. Zakaz tortur, okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, interpretowany zgodnie z art. 7 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych. Obejmuje to, choć nie wyłącznie, prywatnych lub publicznych pracowników ochrony, którzy chronią zasoby, zakłady lub personel przedsiębiorstwa i którzy poddają osobę torturom lub okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu z powodu braku instrukcji lub kontroli ze strony przedsiębiorstwa.
3. Prawo do wolności i bezpieczeństwa, interpretowane zgodnie z art. 9 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.
4. Zakaz samowolnej lub bezprawnej ingerencji w życie prywatne, rodzinne i domowe osoby lub w jej korespondencję, a także zakaz bezprawnych zamachów na cześć lub dobre imię osoby, interpretowany zgodnie z art. 17 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.
5. Zakaz ingerencji w wolność myśli, sumienia i wyznania, interpretowany zgodnie z art. 18 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.
6. Prawo do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, w tym godziwego zarobku i odpowiedniej płacy zapewniającej utrzymanie na minimalnym poziomie dla pracowników oraz odpowiedni dochód zapewniający utrzymanie na minimalnym poziomie dla osób prowadzących działalność na własny rachunek i małych gospodarstw rolnych, którzy te osoby i gospodarstwa otrzymują w zamian za swoją pracę i produkcję, zadowalających warunków życia, warunków pracy odpowiadających wymaganiom bezpieczeństwa i higieny oraz rozsądnego ograniczenia czasu pracy, interpretowane zgodnie z art. 7 i 11 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.
7. Zakaz ograniczania dostępu pracowników do odpowiednich warunków mieszkaniowych, jeżeli korzystają oni z zakwaterowania zapewnionego przez przedsiębiorstwo, oraz zakaz ograniczania dostępu pracowników do odpowiedniego wyżywienia, odzieży oraz wody i warunków sanitarnych w miejscu pracy, interpretowany zgodnie z art. 11 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.
8. Prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia, interpretowane zgodnie z art. 24 Konwencji o prawach dziecka; prawo do nauki, interpretowane zgodnie z art. 28 Konwencji o prawach dziecka; prawo do odpowiedniego poziomu życia, interpretowane zgodnie z art. 27 Konwencji o prawach dziecka; prawo dziecka do ochrony przed wyczerpaniem ekonomicznym, przed wykonywaniem jakiegokolwiek pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego, interpretowane zgodnie z art. 32 Konwencji o prawach dziecka; prawo dziecka do ochrony przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz do ochrony przed uprowadzeniem, sprzedażą bądź nielegalnym przemieszczeniem w inne miejsce w jego kraju lub za granicą w celu wykorzystania, interpretowane zgodnie z art. 34 i 35 Konwencji o prawach dziecka.

▼B

9. Zakaz zatrudniania dzieci poniżej wieku, w którym ustaje obowiązek szkolny, a w każdym razie przed ukończeniem 15. roku życia, chyba że przewidziano to w prawie miejsca zatrudnienia, zgodnie z art. 2 ust. 4 Konwencji nr 138 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r., interpretowany zgodnie z art. 4–8 Konwencji nr 138 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r.

10. Zakaz najgorszych form pracy dzieci (osób poniżej 18. roku życia), interpretowany zgodnie z art. 3 Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu najgorszych form pracy dzieci z 1999 r. Powyższe obejmuje:
  - a) wszystkie formy niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa, takich jak sprzedaż i handel dziećmi, niewolnictwo za długi i pańszczyzna, a także pracę przymusową lub obowiązkową, w tym przymusowe lub obowiązkowe rekrutowanie dzieci do udziału w konflikcie zbrojnym;
  - b) wykorzystywanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do prostytucji, produkcji pornografii lub przedstawień pornograficznych;
  - c) wykorzystywanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do nielegalnej działalności, w szczególności do produkcji narkotyków lub handlu nimi; oraz
  - d) pracę, która ze względu na swój charakter lub okoliczności, w których jest wykonywana, może zagrażać zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności dzieci.

11. Zakaz pracy przymusowej lub obowiązkowej, co obejmuje wszelką pracę lub usługi wymuszone od dowolnej osoby pod groźbą jakiegokolwiek kary i do których wykonania dana osoba nie zgłosiła się dobrowolnie, na przykład w wyniku niewolnictwa za długi lub handlu ludźmi, interpretowany zgodnie z art. 2 ust. 1 Konwencji nr 29 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Praca przymusowa lub obowiązkowa nie obejmuje wszelkiej pracy lub usług, które są zgodne z art. 2 ust. 2 Konwencji nr 29 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. lub z art. 8 ust. 3 lit. b) i c) Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.

12. Zakaz stosowania wszelkich form niewolnictwa i handlu niewolnikami, w tym praktyk zbliżonych do niewolnictwa, pańszczyzny lub innych form dominacji lub opresji w miejscu pracy, takich jak skrajne przypadki wyzysku ekonomicznego lub wykorzystywania seksualnego i poniżania, lub handlu ludźmi, interpretowany zgodnie z art. 8 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.

13. Prawo do swobodnego stowarzyszania się, zgromadzania się, prawa organizowania się i rokowań zbiorowych, interpretowane zgodnie z art. 21 i 22 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, art. 8 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Konwencją nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą wolności związkowej i ochrony praw związkowych z 1948 r. oraz Konwencją nr 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych z 1949 r. Prawa te obejmują:
  - a) pracownicy mają prawo do tworzenia związków zawodowych lub przystępowania do nich;

▼ B

- b) tworzenie związków zawodowych, przystępowanie do nich i członkostwo w takich związkach nie może być wykorzystywane jako powód do nieuzasadnionej dyskryminacji lub działań odwetowych;
  - c) związki zawodowe mają swobodę działania zgodnie ze swoimi statutami i regulaminami, bez ingerencji władz; oraz
  - d) prawo strajku i prawo do rokowań zbiorowych.
14. Zakaz nierównego traktowania w zakresie zatrudniania, chyba że jest to uzasadnione wymogami zatrudnienia, interpretowany zgodnie z art. 2 i 3 Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 100 dotyczącej jednakowego wynagrodzenia dla pracujących mężczyzn i kobiet za pracę jednakowej wartości z 1951 r., art. 1 i 2 Konwencji nr 111 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu z 1958 r. oraz art. 7 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Obejmuje to w szczególności:
- a) wypłacanie nierównego wynagrodzenia za pracę o takiej samej wartości; oraz
  - b) dyskryminację ze względu na pochodzenie narodowe lub społeczne, rasę, kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne.
15. Zakaz powodowania jakiegokolwiek wymiernej degradacji środowiska, takiej jak szkodliwa zmiana w glebie, zanieczyszczenie wody lub powietrza, szkodliwe emisje, nadmierne zużycie wody, degradacja gruntów lub inny wpływ na zasoby naturalne, taki jak wylesianie, w wyniku którego:
- a) dochodzi do znaczącego ograniczenia zasobów naturalnych potrzebnych do zachowania i produkcji żywności;
  - b) ludzie tracą dostęp do bezpiecznej i czystej wody pitnej;
  - c) ludzie mają utrudniony dostęp do urządzeń sanitarnych lub urządzenia te zostają zniszczone;
  - d) powstają szkody dla zdrowia, bezpieczeństwa, normalnego użytkowania gruntów lub legalnie nabytego mienia danej osoby;
  - e) dochodzi do znacznego niekorzystnego wpływu na usługi ekosystemowe, za pośrednictwem których ekosystem przyczynia się bezpośrednio lub pośrednio do dobrostanu człowieka;
- interpretowany zgodnie z art. 6 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych oraz art. 11 i 12 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.
16. Prawo osób, grup i społeczności do gruntów i zasobów oraz do niepozbawiania ich środków utrzymania, które oznacza zakaz bezprawnego eksmitowania lub przejęcia gruntów, lasów i obszarów wodnych w ramach pozyskiwania, zagospodarowania lub innego użytkowania gruntów, lasów i obszarów wodnych, w tym poprzez wylesianie, których użytkowanie zapewnia odpowiedni poziom życia ludzi, interpretowane zgodnie z art. 1 i 27 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych oraz z art. 1, 2 i 11 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

▼ B**2. INSTRUMENTY DOTYCZĄCE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI**

- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych;
- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
- Konwencja o prawach dziecka;
- Główne/podstawowe konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy:
- Konwencja dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych z 1948 r. (nr 87);
- Konwencja dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych z 1949 r. (nr 98);
- Konwencja dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. (nr 29) i protokół do niej z 2014 r.;
- Konwencja dotycząca zniesienia pracy przymusowej z 1957 r. (nr 105);
- Konwencja dotycząca najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia z 1973 r. (nr 138);
- Konwencja dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci z 1999 r. (nr 182);
- Konwencja dotycząca jednakowego wynagrodzenia dla pracujących mężczyzn i kobiet za pracę jednakowej wartości z 1951 r. (nr 100);
- Konwencja dotycząca dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu z 1958 r. (nr 111).

Część II

ZAKAZY I OBOWIĄZKI OKREŚLONE W INSTRUMENTACH DOTYCZĄCYCH ŚRODOWISKA

1. Obowiązek uniknięcia lub zminimalizowania negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną, interpretowany zgodnie z art. 10 lit. b) Konwencji o różnorodności biologicznej z 1992 r. oraz prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji, w tym obowiązki określone w protokole kartageńskim w zakresie rozwijania zmodyfikowanych organizmów żywych, sposobu postępowania z nimi, ich transportu, użytkowania, transferu i uwalniania oraz w Protokole z Nagoi do Konwencji o różnorodności biologicznej dotyczącym dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów z dnia 12 października 2014 r.;
2. Zakaz importu, eksportu, reeksportu lub sprowadzania z morza jakichkolwiek okazów uwzględnionych w załącznikach I–III do Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES) z dnia 3 marca 1973 r. bez zezwolenia, interpretowany zgodnie z art. III, IV i V konwencji;
3. Zakaz produkcji, przywozu i wywozu produktów z dodatkiem rtęci wymienionych w części I załącznika A do Konwencji z Minamaty w sprawie rtęci z dnia 10 października 2013 r. (konwencja z Minamaty), interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 konwencji;
4. Zakaz wykorzystywania rtęci lub związków rtęci w procesach produkcyjnych wymienionych w części I załącznika B do konwencji z Minamaty po dacie wycofania określonej w konwencji w odniesieniu do poszczególnych procesów, interpretowany zgodnie z art. 5 ust. 2 konwencji;

▼ B

5. Zakaz niezgodnego z prawem przetwarzania odpadów rtęciowych, interpretowany zgodnie z art. 11 ust. 3 konwencji z Minamaty i art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/852 ⁽¹⁾;
6. Zakaz produkcji i stosowania substancji chemicznych wymienionych w załączniku A do Konwencji sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych z dnia 22 maja 2001 r., interpretowany zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (i) konwencji i rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1021 ⁽²⁾;
7. Zakaz niezgodnego z prawem obchodzenia się z odpadami, ich gromadzenia, magazynowania i usuwania, interpretowany zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. d) ppkt (i) oraz (ii) konwencji sztokholmskiej i art. 7 rozporządzenia (UE) 2019/1021;
8. Zakaz importu lub eksportu substancji chemicznej wymienionej w załączniku III do Konwencji rotterdamskiej w sprawie procedury zgody po uprzednim poinformowaniu w międzynarodowym handlu niektórymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i pestycydami (UNEP/FAO) z dnia 10 września 1998 r., interpretowany zgodnie z art. 10 ust. 1, art. 11 ust. 1 lit. b) i art. 11 ust. 2 konwencji oraz wskazaniem przez importującą lub eksportującą stronę konwencji zgodnie z procedurą zgody po uprzednim poinformowaniu (procedura PIC);
9. Zakaz nielegalnej produkcji, konsumpcji, przywozu i wywozu kontrolowanych substancji wymienionych w załącznikach A, B, C i E Protokołu montrealskiego w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową załączonego do Konwencji wiedeńskiej o ochronie warstwy ozonowej, interpretowany zgodnie z art. 4B protokołu montrealskiego oraz przepisami dotyczącymi licencji na mocy prawa mającego zastosowanie w danej jurysdykcji;
10. Zakaz wywozu odpadów niebezpiecznych lub innych, interpretowany zgodnie z art. 1 ust. 1 i 2 Konwencji bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych z dnia 22 marca 1989 r. (konwencja bazylejska) oraz rozporządzeniem (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽³⁾:
  - a) do jednej ze stron konwencji, która zakazała przywozu takich odpadów niebezpiecznych i innych odpadów, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) konwencji bazylejskiej;
  - b) do państwa importującego, które nie wyrazi pisemnej zgody na określony przywóz, w przypadku gdy to państwo importujące nie zabroniło przywozu takich odpadów niebezpiecznych, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) konwencji bazylejskiej;
  - c) do państwa niebędącego stroną konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 5 konwencji bazylejskiej;

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/852 z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie rtęci oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1102/2008 (Dz.U. L 137 z 24.5.2017, s. 1).

⁽²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1021 z dnia 20 czerwca 2019 r. dotyczące trwałych zanieczyszczeń organicznych (Dz.U. L 169 z 25.6.2019, s. 45).

⁽³⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz.U. L 190 z 12.7.2006, s. 1).

▼B

- d) do państwa importującego, jeżeli takie odpady niebezpieczne lub inne odpady nie podlegają gospodarce prowadzonej w sposób bezpieczny dla środowiska w państwie importującym lub gdziekolwiek indziej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 8 zdanie pierwsze konwencji bazylejskiej;
11. Zakaz wywozu odpadów niebezpiecznych z państw wymienionych w załączniku VII do konwencji bazylejskiej do państw niewymienionych w załączniku VII w odniesieniu do operacji wymienionych w załączniku IV do konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4 A konwencji bazylejskiej oraz art. 34 i 36 rozporządzenia (WE) nr 1013/2006;
  12. Zakaz przywozu odpadów niebezpiecznych i innych odpadów z państwa niebędącego stroną konwencji bazylejskiej, które nie ratyfikowało konwencji bazylejskiej, interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 5 konwencji bazylejskiej;
  13. Obowiązek unikania lub minimalizowania niekorzystnych skutków dla dóbr o oznaczonych granicach i określonych jako dziedzictwo naturalne zgodnie z definicją w art. 2 Konwencji z dnia 16 listopada 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (konwencja w sprawie światowego dziedzictwa), interpretowany zgodnie z art. 5 lit. d) konwencji i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji;
  14. Obowiązek unikania lub minimalizowania niekorzystnych skutków dla obszarów wodno-błotnych zgodnie z definicją w art. 1 Konwencji z dnia 2 lutego 1971 r. o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe psectwa wodnego (konwencja ramsarska), interpretowany zgodnie z art. 4 ust. 1 konwencji ramsarskiej i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji;
  15. Obowiązek zapobiegania zanieczyszczeniu morza przez statki, interpretowany zgodnie z Międzynarodową konwencją z dnia 2 listopada 1973 r. o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, zmienioną protokołem z 1978 r. (MARPOL 73/78). Powyższe obejmuje:
    - a) zakaz zrzutu do morza:
      - (i) oleju lub mieszanin oleistych, zgodnie z definicją w prawidło 1 załącznika I do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 9–11 załącznika I do konwencji MARPOL 73/78;
      - (ii) szkodliwych substancji ciekłych, zgodnie z definicją w prawidło 1 pkt 6 załącznika II do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 5 i 6 załącznika II do konwencji MARPOL 73/78; oraz
      - (iii) ścieków, zgodnie z definicją w prawidło 1 pkt 3 załącznika IV do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 8 i 9 załącznika IV do konwencji MARPOL 73/78;
    - b) zakaz bezprawnego zanieczyszczenia substancjami szkodliwymi przewożonymi morzem w opakowaniach, zgodnie z definicją w prawidło 1 załącznika III do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 1–7 załącznika III do konwencji MARPOL 73/78; oraz
    - c) zakaz bezprawnego zanieczyszczenia odpadami ze statków, zgodnie z definicją w prawidło 1 załącznika V do konwencji MARPOL 73/78, interpretowany zgodnie z prawidłami 3–6 załącznika V do konwencji MARPOL 73/78;
  16. Obowiązek zapobiegania zanieczyszczeniu środowiska morskiego przez zatapanie, a także ograniczania i kontrolowania tego zanieczyszczenia, interpretowany zgodnie z art. 210 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r. (UNCLOS) i prawem mającym zastosowanie w danej jurysdykcji.